Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (veliki senat)

z dne 18. decembra 2025 *

„Pritožba – Skupna politika na področju azila in priseljevanja – Uredba (EU) 2019/1896 – Evropsko integrirano upravljanje zunanjih meja Evropske unije – Evropska mejna in obalna straža – Evropska agencija za mejno in obalno stražo (Frontex) – Obveznosti agencije Frontex na področju varstva temeljnih pravic – Prakse nezakonitega vračanja (*pushback*) v tretjo državo na območju Egejskega morja – Nepogodbena odgovornost agencije Frontex – Dejanska in gotova škoda – Dokazno breme – Učinkovito sodno varstvo – Dokaz *prima facie* – Obveznost Splošnega sodišča Evropske unije, da preuči zadevo“

V zadevi C-136/24 P,

zaradi pritožbe na podlagi člena 56 Statuta Sodišča Evropske unije, vložene 19. februarja 2024,

Alaa Hamoudi, ki ga je sprva zastopal F. Gatta, avvocato, nato F. Gatta, avvocato, in A. Musco Eklund, profesorica, skupaj z J. De Coninck, izvedenko,

pritožnik,

druga stranka v postopku je

Evropska agencija za mejno in obalno stražo (Frontex), ki sta jo sprva zastopala C. Carroll in R.-A. Popa, agenta, skupaj z B. Wägenbaurjem, odvetnikom, nato H. Y. Caniard, C. Carroll in R.-A. Popa, agenti, skupaj z B. Wägenbaurjem, odvetnikom,

tožena stranka na prvi stopnji,

SODIŠČE (veliki senat),

v sestavi K. Lenaerts, predsednik, T. von Danwitz, podpredsednik, F. Biltgen, predsednik senata, K. Jürimäe, L. Arastey Sahún, I. Ziemele, predsednice senatov, J. Passer, predsednik senata, O. Spineanu-Matei, predsednica senata, S. Rodin, D. Gratsias, M. Gavalec, Z. Csehi in B. Smulders (poročevalec), sodniki,

generalni pravobranilec: R. Norkus,

sodna tajnica: C. Strömholm, administratorka,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 4. februarja 2025,

* Jezik postopka: angleščina.

po predstavitvi sklepnih predlogov generalnega pravobranilca na obravnavi 10. aprila 2025,

izreka naslednjo

Sodbo

1 Alaa Hamoudi s pritožbo predlaga razveljavitev sklepa Splošnega sodišča Evropske unije z dne 13. decembra 2023, Hamoudi/Frontex (T-136/22, EU:T:2023:821, v nadaljevanju: izpodbijani sklep), s katerim je to zavrnilo njegovo tožbo na podlagi člena 268 PDEU za povračilo škode, ki naj bi jo utrpel zaradi kršitev prava Unije, ki naj bi jih storila Evropska agencija za mejno in obalno stražo (Frontex) v okviru ukrepov izgona, ki naj bi jih v zvezi z njim sprejeli grški organi.

Pravni okvir

Uredba (EU) 2019/1896

2 V uvodnih izjavah 2, 3, 24, 81 in 103 Uredbe (EU) 2019/1896 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. novembra 2019 o evropski mejni in obalni straži ter razveljavitvi uredb (EU) št. 1052/2013 in (EU) 2016/1624 (UL 2019, L 295, str. 1) je navedeno:

„(2) Z Uredbo Sveta (ES) št. 2007/2004 [z dne 26. oktobra 2004 o ustanovitvi Evropske agencije za upravljanje in operativno sodelovanje na zunanjih mejah držav članic Evropske unije (UL 2004, L 349, str. 1)] je bila ustanovljena Evropska agencija za upravljanje in operativno sodelovanje na zunanjih mejah držav članic Evropske unije. Odkar je 1. maja 2005 prevzela svoje naloge, državam članicam uspešno pomaga izvajati operativne vidike upravljanja zunanjih meja prek skupnih operacij in hitrih posredovanj na mejah, z analizami tveganja, izmenjavo informacij, odnosi s tretjimi državami in vračanjem oseb v postopku vrnitve.

(3) Evropska agencija za upravljanje in operativno sodelovanje na zunanjih mejah držav članic Evropske unije je bila preimenovana v Evropsko agencijo za mejno in obalno stražo […], splošno znana kot Frontex, njene naloge pa so bile razširjene, pri čemer je neprekinjeno nadaljevala vse svoje dejavnosti in postopke. Ključna vloga [agencije Frontex] bi morala biti: oblikovanje tehnične in operativne strategije kot dela izvajanja cikla večletne strateške politike evropskega integriranega upravljanja meja; nadzorovanje učinkovitega delovanja nadzora zunanjih meja; izvajanje analiz tveganja in ocen ranljivosti; zagotavljanje večje tehnične in operativne pomoči državam članicam in tretjim državam prek skupnih operacij in hitrih posredovanj na mejah; zagotavljanje praktičnega izvajanja ukrepov v razmerah, ko je na zunanjih mejah potrebno nujno ukrepanje; zagotavljanje tehnične in operativne pomoči v okviru operacij iskanja in reševanja oseb v nevarnosti na morju; in organizacija, usklajevanje in izvajanje operacij vračanja in posredovanj za vračanje.

[…]

(24) Razširjene naloge in pristojnosti [agencije Frontex] bi bilo treba uravnotežiti z okrepljenimi ukrepi za zaščito temeljnih pravic in večjo odgovornostjo, zlasti v smislu izvajanja izvršilnih pooblastil statutarnih uslužbencev.

[…]

(81) Agencija [Frontex] bi morala ob polnem spoštovanju temeljnih pravic in brez poseganja v odgovornost držav članic za izdajanje odločb o vrnitvi zagotoviti tehnično in operativno pomoč državam članicam v postopku vračanja, vključno z identifikacijo državljanov tretjih držav ter drugimi dejavnostmi držav članic pred vrnitvijo in drugimi njihovimi dejavnostmi, povezanimi z vračanjem. Poleg tega bi morala [agencije Frontex] v sodelovanju z organi zadevnih tretjih držav državam članicam pomagati pri pridobivanju potnih listin za vrnitev.

[…]

(103) Ta uredba spoštuje temeljne pravice in upošteva načela, priznana s členoma 2 in 6 PEU ter z Listino Evropske unije o temeljnih pravicah (v nadaljnjem besedilu: Listina), zlasti spoštovanje človekovega dostojanstva, pravico do življenja, prepoved mučenja in nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja, prepoved trgovine z ljudmi, pravico do svobode in varnosti, pravico do varstva osebnih podatkov, pravico dostopa do dokumentov, pravico do azila in zaščite v primeru odstranitve in izgona, načelo nevračanja, prepoved diskriminacije ter pravice otrok.“

3 Člen 1 te uredbe, naslovljen „Predmet urejanja“, določa:

„Ta uredba vzpostavlja evropsko mejno in obalno stražo, da se zagotovi evropsko integrirano upravljanje zunanjih meja z namenom učinkovitega upravljanja teh meja ob popolnem spoštovanju temeljnih pravic ter povečanja učinkovitosti politike vračanja Unije.

Ta uredba obravnava migracijske izzive in potencialne prihodnje izzive ter grožnje na zunanjih mejah. Zagotavlja visoko stopnjo notranje varnosti v Uniji ob popolnem spoštovanju temeljnih pravic, hkrati pa se ohranja prosto gibanje oseb znotraj Unije. Prispeva k odkrivanju in preprečevanju čezmejnega kriminala ter boju proti njemu na zunanjih mejah.“

4 Člen 4 navedene uredbe, naslovljen „Evropska mejna in obalna straža“, določa:

„Nacionalni organi držav članic, pristojni za upravljanje meja, vključno z obalnimi stražami v obsegu, v katerem izvajajo naloge nadzora meje, nacionalni organi, pristojni za vračanje, in [agencija Frontex] sestavljajo evropsko mejno in obalno stražo.“

5 Člen 5 iste uredbe, naslovljen „[Agencija Frontex]“, v odstavkih 3 in 4 določa:

„3. Da se zagotovi usklajeno evropsko integrirano upravljanje meja, [agencija Frontex] olajšuje in naredi bolj učinkovito izvajanje ukrepov Unije, povezanih z upravljanjem zunanjih meja, zlasti Uredbe (EU) 2016/399 [Evropskega parlamenta in Sveta z dne 9. marca 2016 o Zakoniku Unije o pravilih, ki urejajo gibanje oseb prek meja (Zakonik o schengenskih mejah) (UL 2016, L 77, str. 1)], ter ukrepov Unije povezanih z vračanjem.

4. Agencija [Frontex] prispeva k zagotavljanju stalne in enotne uporabe prava Unije, vključno s pravnim redom Unije na področju temeljnih pravic, zlasti [Listine], na zunanjih mejah. Njeno prispevanje vključuje tudi izmenjavo dobrih praks.“

6 Člen 7 Uredbe 2019/1896, naslovljen „Deljena odgovornost“, določa:

„1. Evropska mejna in obalna straža izvaja evropsko integrirano upravljanje meja kot deljeno odgovornost [agencija Frontex] in nacionalnih organov, pristojnih za upravljanje meja, vključno z obalnimi stražami v obsegu, v katerem izvajajo operacije varovanja morske meje in vse druge

naloge nadzora meje. Države članice ohranjajo primarno odgovornost za upravljanje svojih odsekov zunanjih meja.

[…]

4. Agencija [Frontex] podpira izvajanje ukrepov Unije, povezanih z upravljanjem zunanjih meja in izvrševanjem odločb o vrnitvi, s krepitvijo, ocenjevanjem in usklajevanjem ukrepanja držav članic ter z zagotavljanjem tehnične in operativne pomoči pri izvajanju navedenih ukrepov in pri zadevah vračanja. Agencija [Frontex] ne podpira nobenih ukrepov ali sodeluje pri kakršnihkoli dejavnostih, povezanih z nadzorom na notranjih mejah. Agencija [Frontex] je v celoti odgovorna za vse odločitve, ki jih sprejme, in za vse dejavnosti, za katere je v skladu s to uredbo izključno pristojna.

[…]“

7 Člen 10 te uredbe, naslovljen „Naloge [agencije Frontex]“, določa:

„1. Agencija [Frontex] opravlja naslednje naloge:

(a) spremlja migracijske tokove in izvaja analizo tveganja v zvezi z vsemi vidiki integriranega upravljanja meja;

(b) spremlja operativne potrebe držav članic v zvezi z izvajanjem vračanj, vključno z zbiranjem operativnih podatkov;

[…]

(e) spremlja spoštovanje temeljnih pravic pri vseh svojih dejavnostih na zunanjih mejah in pri operacijah vračanja;

[…]

(g) pomaga državam članicam v okoliščinah, v katerih je potrebna povečana tehnična in operativna pomoč na zunanjih mejah, in sicer z usklajevanjem in organizacijo skupnih operacij, ob upoštevanju, da lahko v nekaterih primerih to vključuje izredne humanitarne razmere in reševanje na morju v skladu s pravom Unije in mednarodnim pravom;

[…]“

8 Člen 36 navedene uredbe, naslovljen „Ukrepi [agencije Frontex] na zunanjih mejah“, v odstavku 2 določa:

„Agencija [Frontex] organizira ustrezno tehnično in operativno pomoč za državo članico gostiteljico ter lahko v skladu z ustreznim pravom Unije in mednarodnim pravom, vključno z načelom nevračanja, sprejme enega ali več od naslednjih ukrepov:

(a) usklajuje skupne operacije za eno ali več držav članic in napoti stalno enoto in tehnično opremo;

(b) organizira hitra posredovanja na mejah ter napoti stalno enoto in tehnično opremo;

[…]

(e) v okviru operacij iz točk (a), (b) in (c) tega odstavka ter v skladu z Uredbo (EU) št. 656/2014 [Evropskega parlamenta in Sveta z dne 15. maja 2014 o določitvi pravil za varovanje zunanjih morskih meja v okviru operativnega sodelovanja, ki ga usklajuje Evropska agencija za upravljanje operativnega sodelovanja na zunanjih mejah držav članic Evropske unije (UL 2014, L 189, str. 93)] in mednarodnim pravom nudi tehnično in operativno pomoč državam članicam in tretjim državam ter jim pomaga pri operacijah iskanja in reševanja oseb v nevarnosti na morju, do katerih lahko pride med operacijami varovanja morske meje;

[…]“

9 Člen 37 iste uredbe, naslovljen „Začetek izvajanja skupnih operacij in hitrih posredovanj na zunanjih mejah“, določa:

„1. Država članica lahko zaprosi, da [agencija Frontex] začne izvajati skupne operacije za soočanje s prihodnjimi izzivi, vključno z nezakonitim priseljevanjem, s sedanjimi ali prihodnjimi grožnjami na svojih zunanjih mejah ali čezmejnim kriminalom, ali za zagotavljanje večje tehnične in operativne pomoči pri izpolnjevanju svojih obveznosti v zvezi z nadzorom zunanjih meja. Kot del takšne zahteve lahko država članice tudi nakaže, kateri profili operativnih uslužbencev so potrebni za zadevno skupno operacijo, po potrebi vključno z uslužbenci, ki imajo izvršilna pooblastila.

2. Na zahtevo države članice, ki se sooča s posebnimi in nesorazmernimi izzivi, zlasti s prihodom velikega števila državljanov tretjih držav na točkah zunanjih meja, ki skušajo brez dovoljenja vstopiti na ozemlje te države članice, lahko [agencija Frontex] na ozemlju te države članice gostiteljice izvede hitro posredovanje na mejah za omejeno obdobje.

3. Izvršni direktor oceni, odobri in uskladi predloge, ki jih podajo države članice za skupne operacije ali hitra posredovanja na mejah. Pred skupnimi operacijami in hitrimi posredovanji na mejah se opravi temeljita, zanesljiva in aktualna analiza tveganj, s čimer se [agenciji Frontex] omogoči, da prednostno razvrsti predlagane skupne operacije in hitra posredovanja na mejah, ob upoštevanju stopenj vplivov na odseke zunanje meje v skladu s členom 34 in razpoložljivosti virov.

[…]“

10 Člen 38 Uredbe 2019/1896, naslovljen „Operativni načrti za skupne operacije“, določa:

„1. Pri pripravi skupne operacije izvršni direktor v sodelovanju z državo članico gostiteljico pripravi seznam potrebne tehnične opreme, osebja in profilov osebja, po potrebi vključno z osebjem, ki ima izvršilna pooblastila, za katere je potrebno pooblastilo v skladu s členom 82(2). […]

2. Izvršni direktor pripravi operativni načrt za skupne operacije na zunanjih mejah. Izvršni direktor in država članica gostiteljica se v tesnem in pravočasnem posvetovanju s sodelujočimi državami članicami dogovorita o operativnem načrtu, v katerem so podrobno opisani organizacijski in postopkovni vidiki skupne operacije.

3. Operativni načrt je zavezujoč za [agencijo Frontex], državo članico gostiteljico in sodelujoče države članice. Zajema vse vidike, ki se štejejo za potrebne pri izvajanju skupne operacije, tudi naslednje:

[…]

(d) opis nalog, vključno s tistimi, za katere so potrebna izvršilna pooblastila, odgovornosti, tudi glede spoštovanja temeljnih pravic in zahtev glede varstva podatkov, in posebna navodila za skupine, tudi v zvezi z dovoljenim vpogledom v zbirke podatkov in dovoljenim službenim orožjem, strelivom in opremo v državi članici gostiteljici;

[…]

(i) shemo poročanja in ocenjevanja, ki vsebuje referenčna merila za poročilo o oceni, tudi glede spoštovanja temeljnih pravic, in končni datum predložitve končnega poročila o oceni;

[…]

(l) splošna navodila, kako zagotoviti zaščito temeljnih pravic med operativnimi dejavnostmi [agencije Frontex];

[…]“

11 Člen 39 te uredbe, naslovljen „Postopek za začetek izvajanja hitrega posredovanja na mejah“, določa:

„1. Zahteva države članice za začetek hitrega posredovanja na mejah mora vključevati opis razmer, možne cilje in predvidene potrebe ter potrebne profile osebja, po potrebi vključno z osebjem, ki ima izvršilna pooblastila. […]

[…]

5. Izvršni direktor sprejme odločitev o zahtevi za začetek izvajanja hitrega posredovanja na mejah v dveh delovnih dneh od prejema zahteve. Izvršni direktor o odločitvi sočasno uradno pisno obvesti zadevno državo članico in upravni odbor. V odločitvi se navedejo glavni razlogi, na katerih temelji.

[…]

8. Izvršni direktor skupaj z državo članico gostiteljico takoj pripravi operativni načrt iz člena 38(2) in doseže soglasje o njem, v vsakem primeru pa najpozneje v treh delovnih dneh od datuma odločitve.

[…]“

12 Člen 44 navedene uredbe, naslovljen „Uradnik za usklajevanje“, določa:

„1. Agencija [Frontex] zagotovi operativno izvajanje vseh organizacijskih vidikov skupnih operacij, pilotnih projektov ali hitrih posredovanj na mejah, vključno z navzočnostjo statutarnih uslužbencev.

[…]

3. Uradnik za usklajevanje deluje v imenu [agencije Frontex] pri vseh vidikih napotitve skupin. Vloga uradnika za usklajevanje je spodbujanje sodelovanja in usklajevanja med državo članico gostiteljico in sodelujočimi državami članicami. Uradniku za usklajevanje pomaga in svetuje vsaj en opazovalec spoštovanja temeljnih pravic. Uradnik za usklajevanje zlasti:

[…]

(b) spremlja pravilno izvajanje operativnega načrta, v sodelovanju z opazovalci spoštovanja temeljnih pravic vključno glede varstva temeljnih pravic, in o tem poroča izvršnemu direktorju;

[…]

(d) poroča izvršnemu direktorju, kadar navodila, ki jih skupinam izdajo države članice gostiteljice, niso v skladu z operativnim načrtom, zlasti glede temeljnih pravic, in, kadar je primerno, predlaga, naj izvršni direktor razmisli o sprejetju odločitve v skladu s členom 46.

[…]“

13 Člen 46 iste uredbe, naslovljen „Odločitve za odlog, prekinitev ali neizvedbo dejavnosti“, v odstavkih 4 in 5 določa:

„4. Izvršni direktor po posvetovanju z uradnikom za temeljne pravice in potem, ko o tem obvesti zadevno državo članico, umakne financiranje vseh dejavnosti [agencije Frontex] ali odloži oziroma prekine vse dejavnosti [agencije Frontex] v celoti ali delno, če meni, da prihaja do hudih kršitev temeljnih pravic ali obveznosti mednarodne zaščite, povezanih z zadevno dejavnostjo, ali ki se bodo verjetno nadaljevale.

5. Izvršni direktor se po posvetovanju z uradnikom za temeljne pravice odloči, da ne izvede nobene dejavnosti [agencije Frontex], kadar meni, da bi že od začetka obstajali tehtni razlogi za njeno odložitev ali prekinitev, ker bi lahko privedla do hudih kršitev temeljnih pravic ali obveznosti mednarodne zaščite. Izvršni direktor o tej odločitvi obvesti zadevno državo članico.“

14 Člen 48 Uredbe 2019/1896, naslovljen „Vračanje“, v odstavku 1 določa:

„Brez poseganja v utemeljenost odločb o vrnitvi, ki so še vedno v izključni pristojnosti držav članic, in v skladu s spoštovanjem temeljnih pravic, splošnih načel prava Unije in mednarodnega prava, vključno z mednarodno zaščito, spoštovanjem načela nevračanja in varstvom pravic otrok, [agencija Frontex] glede vračanja:

(a) zagotavlja tehnično in operativno pomoč državam članicam na področju vračanja, vključno pri:
   (i) zbiranju informacij, potrebnih za izdajo odločb o vrnitvi, identifikaciji državljanov tretjih držav, ki so v postopku vračanja, ter drugih dejavnosti držav članic pred vrnitvijo, v zvezi z vrnitvijo ter po prihodu in po vrnitvi, za dosego integriranega sistema upravljanja vračanja med pristojnimi organi držav članic, ob sodelovanju ustreznih organov tretjih držav in drugih ustreznih deležnikov:

[…]“

15 Člen 80 te uredbe, naslovljen „Varstvo temeljnih pravic in strategija za temeljne pravice“, določa:

„1. Evropska mejna in obalna straža pri opravljanju svojih nalog iz te uredbe zagotavlja varstvo temeljnih pravic v skladu z ustreznim pravom Unije, zlasti z Listino, in ustreznim mednarodnim pravom, vključno [s Konvencijo o statusu beguncev, sestavljeno v Ženevi 28. julija 1951 (*Recueil des traités des Nations unies*, zv. 189, str. 150, št. 2545 (1954))], njenim [Protokolom o statusu beguncev, sklenjenim 31. januarja 1967 v New Yorku], Konvencijo o otrokovih pravicah[, ki jo je Generalna skupščina Združenih narodov sprejela 20. novembra 1989 (*Recueil des traités des Nations unies*, zv. 1577, str. 3, št. 27531 (1990)),] in obveznostmi v zvezi z dostopom do mednarodne zaščite, zlasti z načelom nevračanja.

V ta namen [agencija Frontex], s prispevanjem uradnika za temeljne pravice in z njegovo potrditvijo, pripravi, izvaja in nadalje razvija strategijo in akcijski načrt za temeljne pravice, vključno z učinkovitim mehanizmom za spremljanje spoštovanja temeljnih pravic v vseh dejavnostih [agencije Frontex].

2. Evropska mejna in obalna straža pri opravljanju svojih nalog zagotovi, da se nobena oseba v nasprotju z načelom nevračanja ne izkrca, prisili k vstopu ali privede v državo ali kako drugače izroči oziroma vrne organom države, v kateri med drugim obstaja zanjo resna nevarnost, da bo podvržena smrtni kazni, mučenju, preganjanju ali drugemu nečloveškemu ali ponižujočemu ravnanju ali kaznovanju, ali v kateri bi bilo njeno življenje ali svoboda ogrožena zaradi njene rase, vere, narodnosti, spolne usmerjenosti, pripadnosti določeni družbeni skupini ali zaradi političnega prepričanja, ali v kateri obstaja tveganje izgona, odstranitve, izročitve ali vrnitve v drugo državo v nasprotju z načelom nevračanja.

3. Evropska mejna in obalna straža pri opravljanju svojih nalog upošteva pravice ter posebne potrebe otrok, mladoletnikov brez spremstva, invalidov, žrtev trgovine z ljudmi, oseb, ki potrebujejo zdravstveno oskrbo, oseb, ki potrebujejo mednarodno zaščito, oseb v nevarnosti na morju in drugih oseb v posebej ranljivem položaju ter te potrebe obravnava v okviru svojih pooblastil. Pri vseh svojih dejavnostih posebno pozornost namenja pravicam otrok, da zagotovi spoštovanje največjih koristi otroka.

[…]“

16 Člen 97 navedene uredbe, naslovljen „Odgovornost“, v odstavku 4 določa:

„Agencija [Frontex] v primeru nepogodbene odgovornosti nadomesti kakršno koli škodo, ki so jo povzročile njene službe ali njeni uslužbenci pri opravljanju svojih dolžnosti, vključno z dolžnostmi, povezanimi z uporabo izvršilnih pooblastil, in sicer v skladu s splošnimi načeli, ki so skupna pravnim redom držav članic.“

Poslovnik Splošnega sodišča

17 Člen 88 Poslovnika Splošnega sodišča določa:

„1. Ukrepi procesnega vodstva in pripravljalni ukrepi se lahko sprejmejo ali spremenijo v vseh fazah postopka, po uradni dolžnosti ali na predlog glavne stranke.

2. V predlogu iz odstavka 1 je treba natančno navesti vsebino predlaganih ukrepov in razloge, ki jih utemeljujejo. Če je ta predlog predložen po prvi izmenjavi vlog, mora stranka, ki poda predlog, navesti, zakaj ga ni mogla predložiti prej.

3. Če se predlagajo ukrepi procesnega vodstva ali pripravljalni ukrepi, predsednik drugim strankam omogoči, da glede njih predložijo stališča.“

18 Člen 89 tega poslovnika določa:

„1. Namen ukrepov procesnega vodstva je zagotoviti, da se zadeve pripravijo za obravnavanje ter postopki potekajo in se spori rešujejo v najboljših mogočih razmerah.

2. Namen ukrepov procesnega vodstva je predvsem:

(a) zagotoviti učinkovit potek pisnega ali ustnega dela postopka in olajšati izvajanje dokazov;

(b) določiti vprašanja, glede katerih morajo stranke dopolniti svoje trditve oziroma glede katerih so potrebni pripravljalni ukrepi;

(c) natančno opredeliti obseg predlogov, razlogov in trditev strank ter pojasniti točke, ki so med njimi sporne;

(d) olajšati mirno reševanje sporov.

3. Ukrepi procesnega vodstva so med drugim:

(a) postavljanje vprašanj strankam;

(b) poziv strankam, naj predložijo pisna ali ustna stališča glede nekaterih vidikov spora;

(c) poziv strankam ali tretjim iz člena 24, drugi odstavek, Statuta [Sodišča Evropske unije], naj predložijo pojasnila;

(d) poziv strankam, naj predložijo vsa dokazila v zvezi z zadevo;

(e) vabljenje strank na sestanke.

4. Kadar se opravi glavna obravnava, Splošno sodišče, kolikor je to mogoče, stranke pozove, naj svoje navedbe osredotočijo na eno ali več določenih vprašanj.“

19 Člen 90(1) navedenega poslovnika določa:

„O ukrepih procesnega vodstva odloči Splošno sodišče.“

20 Člen 91 istega poslovnika določa:

„Brez poseganja v člena 24 in 25 Statuta [Sodišča Evropske unije] so pripravljalni ukrepi:

(a) osebna navzočnost strank;

(b) zahteva stranki, naj predloži pojasnila ali vsa dokazila v zvezi z zadevo;

(c) zahteva za predložitev dokumentov, do katerih je institucija zavrnila dostop, v okviru tožbe o zakonitosti te zavrnitve;

(d) dokazovanje z zaslišanjem prič;

(e) dokazovanje z izvedenci;

(f) ogled.“

21 V skladu s členom 92(1) Poslovnika Splošnega sodišča to s sklepom, s katerim se opredelijo dejstva, ki jih je treba dokazati, določi potrebne ukrepe.

22 Člen 93 tega poslovnika določa:

„1. Priče, katerih zaslišanje je ocenjeno za potrebno, se vabijo s sklepom iz člena 92(1), ki vsebuje:

(a) imena, status in naslov prič;

(b) datum in kraj zaslišanja;

(c) navedbo dejstev, ki jih je treba ugotoviti, in prič, ki jih je treba zaslišati glede vsakega od teh dejstev.

2. Priče vabi Splošno sodišče, po potrebi po položitvi zneska iz člena 100(1).“

23 Člen 94 navedenega poslovnika določa:

„1. Po ugotovitvi istovetnosti priče jo predsednik opozori, da bo morala resničnost svojih izjav potrditi na način, ki je določen v odstavku 5 in členu 97.

2. Priča izpove Splošnemu sodišču ob navzočnosti strank. Predsednik lahko na predlog strank ali po uradni dolžnosti priči po izpovedbi postavlja vprašanja.

3. Preostali sodniki in generalni pravobranilec imajo enako možnost.

4. Zastopniki strank lahko pod nadzorom predsednika priči postavljajo vprašanja.

5. Ob upoštevanju člena 97 priča po izpovedbi priseže: ‚Prisegam, da sem govoril(-a) resnico, vso resnico in nič drugega kot resnico.‘

6. Splošno sodišče lahko po opredelitvi glavnih strank pričo odveže dolžnosti prisege.“

24 Člen 95 istega poslovnika določa:

„1. Priče, ki so bile pravilno povabljene, se morajo na vabilo odzvati in se udeležiti zaslišanja.

2. Če priča, ki je bila pravilno povabljena, brez utemeljenega razloga ne pride na Splošno sodišče, ji lahko Splošno sodišče naloži plačilo denarne kazni največ 5000 EUR in odredi ponovno vabljenje na njene stroške.

3. Enaka denarna kazen se lahko naloži priči, ki brez utemeljenega razloga odkloni pričanje ali noče priseči.“

25 Člen 106 Poslovnika Splošnega sodišča določa:

„1. Ustni del postopka pred Splošnim sodiščem obsega obravnavo, ki se opravi po uradni dolžnosti ali na predlog glavne stranke.

2. Glavna stranka mora v predlogu, naj se opravi obravnava, navesti razloge, zakaj želi ustno podati navedbe. Predlog mora predložiti v treh tednih od vročitve obvestila o koncu pisnega dela postopka strankam. Predsednik lahko ta rok podaljša.

3. Če predlog iz odstavka 2 ni podan, lahko Splošno sodišče, če meni, da je na podlagi listin iz spisa v zadevi dejansko stanje dovolj razjasnjeno, odloči, da bo o tožbi odločilo brez ustnega dela postopka. V tem primeru lahko pozneje vseeno odloči, da začne ustni del postopka.“

26 Člen 126 tega poslovnika določa:

„Če Splošno sodišče očitno ni pristojno za odločanje o tožbi ali če je tožba očitno nedopustna ali očitno brez pravne podlage, lahko Splošno sodišče na predlog sodnika poročevalca kadar koli odloči z obrazloženim sklepom, ne da bi nadaljevalo postopek.“

Dejansko stanje

27 Dejansko stanje spora je opisano v točkah od 2 do 5 in 10 izpodbijanega sklepa:

„2 Tožeča stranka je sirski državljan. Trdi, da je 28. aprila 2020, ko je s skupino oseb s čolnom iz Turčije prispela na otok Samos, vstopila na ozemlje Grčije z namenom zaprositi za azil. Poleg tega trdi, da je po izkrcanju na otoku njo in ostale člane skupine prestregla policija, še isti dan pa so jo grški organi poslali nazaj na morje, kjer jo je dan pozneje na krov vzela turška obalna straža in jo premestila na ozemlje Turčije (v nadaljevanju: domnevni incident z dne 28. in 29. aprila 2020).

3 Tožeča stranka trdi, da jo je 29. aprila 2020, ko je bila na morju, dvakrat preletelo zasebno nadzorno letalo, domnevno opremljeno s kamero, ki ga je domnevno upravljala agencija Frontex.

4. Tožeča stranka trdi, da je bila po domnevnem incidentu z dne 28. in 29. aprila 2020 premeščena v center za pridržanje v Turčiji, kjer je preživela deset dni. Nato naj bi prejela odredbo o izgonu, oblasti pa [naj bi] ji zasegle sirski potni list. Zaradi navedenega naj bi ostala ujeta v Turčiji, brez dostopa do azilnega sistema, in naj bi se skrivala, saj je ves čas obstajala grožnja, da bo vrnjena v Sirijo.

5. Iz vlog tožeče stranke pred Splošnim sodiščem je razvidno, da ji je v tem času uspelo vstopiti na ozemlje držav članic Unije in vložiti prošnjo za mednarodno zaščito v Nemčiji.

[…]

10. V času domnevnega incidenta z dne 28. in 29. aprila 2020 sta na geografskem območju, kjer naj bi se incident zgodil, potekali dve operativni dejavnosti agencije Frontex, in sicer hitro posredovanje na mejah v Egejskem morju in skupna operacija ‚Poseidon‘.“

Postopek pred Splošnim sodiščem in izpodbijani sklep

28 Pritožnik je 10. marca 2022 v sodnem tajništvu Splošnega sodišča vložil tožbo na podlagi členov 268 in 340 PDEU za povračilo škode, ki naj bi mu nastala zaradi nezakonitega ravnanja agencije Frontex v okviru njenih operacij v Egejskem morju, zlasti med domnevnim incidentom z dne 28. in 29. aprila 2020. V zvezi s tem je predlagal, naj se agenciji Frontex naloži plačilo zneska 500.000 EUR za nepremoženjsko škodo, ki naj bi jo utrpel zaradi kršitev členov 38, 46 in 80 Uredbe 2019/1896 ter člena 1 (človekovo dostojanstvo), člena 2 (pravica do življenja), člena 3 (pravica do osebne celovitosti), člena 4 (prepoved mučenja in nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja), člena 6 (pravica do svobode in varnosti), člena 18 (pravica do azila), člena 19 (varstvo v primeru odstranitve, izgona ali izročitve) in člena 21 (prepoved diskriminacije) Listine.

29 Pritožnik je 10. marca 2022 Splošnemu sodišču predlagal, prvič, naj sprejme ukrepe procesnega vodstva ali pripravljalne ukrepe, da bi agencija Frontex predložila dokumente, s katerimi razpolaga, in drugič, naj se opravi obravnava. Pritožnik je 29. aprila in 18. maja 2022 Splošnemu sodišču predlagal, naj sprejme ukrepe procesnega vodstva, da bi agencija Frontex predložila druge dokumente.

30 Splošno sodišče je z izpodbijanim sklepom tožbo pritožnika zavrnilo. Splošno sodišče je, potem ko je v točkah od 19 do 23 tega sklepa opozorilo na načela, ki urejajo pogoje za nastanek nepogodbene odgovornosti Unije, v točkah od 28 do 34 navedenega sklepa pa na načela, ki se nanašajo zlasti na resničnost zatrjevane škode, v točki 36 istega sklepa povzelo dejstva, na katerih temelji zatrjevana škoda in ki jih je pritožnik navedel v tožbi na prvi stopnji, in sicer tako:

„Tožeča stranka v tožbi trdi, da je 28. aprila 2020 ob približno 7.30 zjutraj na otok Samos v Grčiji prispelo 22 oseb, med njimi tudi ona sama. Prispeli so na obalo pod goro, na katero so se podali, ko so zapustili čoln. Tožeča stranka trdi, da je na vrhu gore posnela nekaj fotografij in videoposnetkov, ki jih je poslala znancu v Avstriji. Skupina naj bi nekaj ur prosila prebivalce, naj pokličejo policijo. Ko so policisti prispeli, naj bi jim zasegli telefone in skupino s poltovornjakom odpeljali na obalo, kjer sta bila manjša ladja in manjši čoln. Nato naj bi morali vsi člani skupine na

manjši oranžen čoln, ki je bil po trditvah tožeče stranke rešilni čoln brez lastnega pogona. Ko je bila skupina enkrat na morju, naj bi morala čoln dvakrat zamenjati. Po trditvah tožeče stranke je to trajalo vso noč, do popoldneva 29. aprila 2020, ko jih je končno pobrala turška obalna straža.“

31 Splošno sodišče je v točki 37 izpodbijanega sklepa navedlo, da se „[t]ožeča stranka, da bi dokazala te trditve v zvezi s svojo prisotnostjo in udeležbo pri domnevnem incidentu z dne 28. in 29. aprila 2020, sklicuje na te dokaze:

– prvič, lastno pričanje, priloženo kot priloga A.1 k tožbi;

– drugič, članek na portalu Bellingcat, ki je bil 20. maja 2020 objavljen na spletu (v nadaljevanju: članek na portalu Bellingcat), in zlasti dva videoposnetka z YouTuba, vključena v ta članek. V tožbi je hiperpovezava do spletnega mesta, ki ta članek vsebuje, navedena tako v besedilu kot v prilogi A.2;

– in tretjič, štiri fotografije, priložene kot priloga A.2 k tožbi. Te fotografije so barvni posnetki zaslona iz videoposnetkov v [članku na portalu Bellingcat]“.

32 Splošno sodišče je v točki 39 izpodbijanega sklepa ugotovilo, da ti dokazi očitno ne zadostujejo za to, da bi se prepričljivo dokazali prisotnost in udeležba tožeče stranke pri domnevnem incidentu z dne 28. in 29. aprila 2020. Iz razlogov, navedenih v točkah od 40 do 60 tega sklepa, je v točki 61 navedenega sklepa ugotovilo, da tožeča stranka ni dokazala dejanske škode, ki jo zatrjuje, in da zato pogoj glede dejanske škode očitno ni bil izpolnjen.

33 Zato je Splošno sodišče v točki 62 istega sklepa tožbo zavrnilo kot očitno brez pravne podlage, ne da bi bilo treba preučiti, ali so izpolnjeni drugi pogoji za nepogodbeno odgovornost agencije Frontex.

Predlogi strank v pritožbenem postopku

34 Pritožnik Sodišču predlaga, naj:

– izpodbijani sklep razveljavi;

– vsebinsko odloči o zadevi, če meni, da ima na voljo dovolj informacij iz spisa, oziroma, podredno, zadevo vrne v razsojanje Splošnemu sodišču, da to opravi celovito presojo dejanskega stanja, in

– agenciji Frontex naloži plačilo stroškov na obeh stopnjah.

35 Agencija Frontex Sodišču predlaga, naj:

– pritožbo zavrne in

– pritožniku naloži plačilo stroškov, vključno s stroški, ki so nastali agenciji Frontex.

Pritožba

36 Pritožnik v utemeljitev pritožbe navaja en sam pritožbeni razlog, ki se nanaša na to, da je Splošno sodišče kršilo načela, ki urejajo dokazno breme, s čimer je kršilo pravice, zagotovljene z Evropsko konvencijo o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin, podpisano 4. novembra 1950 v Rimu (v nadaljevanju: EKČP), ki jo je treba v skladu s členom 52(3) Listine upoštevati kot prag najmanjšega varstva. Ta edini pritožbeni razlog ima dva dela, ki ju je treba preučiti skupaj.

Trditve strank

37 Pritožnik v prvem delu edinega pritožbenega razloga v bistvu trdi, da je Splošno sodišče v točkah 35, 39, 61 in 62 izpodbijanega sklepa kršilo načela, ki urejajo dokazno breme, s tem, da je ugotovilo, da očitno ni zadostno dokazal, da je bil pogoj za nastanek nepogodbene odgovornosti Unije v zvezi z dejansko škodo izpolnjen.

38 Kot naj bi izhajalo iz sodne prakse Evropskega sodišča za človekove pravice (v nadaljevanju: ESČP) v zadevah, ki se nanašajo na izgon prosilcev za azil, je treba glede na ranljivost položaja, v katerem so ti prosilci, upoštevati težave ali celo nemožnost teh oseb, da pridobijo dokaze. ESČP naj bi zlasti menilo, da v takih primerih neobstoj neposrednih dokazov ni odločilni dejavnik, da je pogosto treba negotovost pri presoji verodostojnosti trditev navedenih oseb in predloženih dokumentov razlagati v korist teh oseb ter da če so iste osebe predložile dokaz *prima facie* v podporo svoji različici dejanskega stanja, se dokazno breme obrne (glej v tem smislu sodbe ESČP, 23. avgust 2016, J. K. in drugi proti Švedski, CE:ECHR:2016:0823JUD005916612, točke od 92 do 97; 13. februar 2020, N. D. in N. T. proti Španiji, CE:ECHR:2017:1003JUD000867515, točka 85, in 18. november 2021, M. H. in drugi proti Hrvaški, CE:ECHR:2021:1118JUD001567018, točka 268).

39 Splošno sodišče naj bi s tem, da je naložilo dokazne zahteve, ki jih je v okviru operacij vračanja težko ali celo nemogoče izpolniti, kršilo temeljne pravice, zagotovljene z Listino, vključno s pravico do učinkovitega pravnega sredstva, in celovit sistem pravnih sredstev, vzpostavljen s Pogodbo DEU. S temi zahtevami naj bi bila agencija Frontex oproščena vsakršne pravne obveznosti, da predloži upoštevne informacije, do katerih ima edina dostop, in vseh posledic, ki izhajajo iz nepredložitve teh informacij.

40 Poleg tega naj bi Splošno sodišče zaradi naložitve navedenih zahtev napačno pravno opredelilo dejstva in izkrivilo dokaze.

41 Tako naj bi se, prvič, zaradi presoje Splošnega sodišča v točkah 37, 42, 46, 47, 53 in 55 izpodbijanega sklepa, da fotografije in videoposnetki iz članka na portalu Bellingcat ne omogočajo identifikacije pritožnika ali kraja in datuma njihovega nastanka, te fotografije in videoposnetki izkrivljali.

42 Drugič, Splošno sodišče naj bi v teh točkah napačno pravno opredelilo dejstva in kršilo načelo učinkovitega izvajanja sodne oblasti, ker je menilo, da so bili dokazi, ki jih je predložil pritožnik, preveč nenatančni, da bi jih bilo mogoče šteti za upoštevne in prepričljive. V zvezi s tem naj bi fotografije in videoposnetki, predloženi Splošnemu sodišču, omogočali identifikacijo pritožnika in potrditev njegove prisotnosti pri domnevnem incidentu z dne 28. in 29. aprila 2020. Ta dejstva naj bi bila potrjena s poročilom Evropskega urada za boj proti goljufijam (OLAF), ki je bilo pripravljeno po preiskavi OC/2020/0866/A1 in se nanaša na resne nepravilnosti, ki naj bi jih storila agencija Frontex, in sicer naj bi ta agencija med drugim zamolčala nezakonita vračanja

migrantov in bila vanje vpletena (v nadaljevanju: poročilo urada OLAF), do katerega je imel pritožnik dostop po tem, ko se je pojavilo v tisku. Pritožnik naj bi Splošnemu sodišču predlagal, naj sprejme ukrep procesnega vodstva, da bi dosegel predložitev tega poročila. Ta predlog naj bi ostal brez odgovora, v izpodbijanem sklepu pa naj sploh ne bi bil omenjen.

43 Tretjič, Splošno sodišče naj bi v točkah 40 in 41 izpodbijanega sklepa napačno pravno opredelilo dejstva in izkrivilo dokaze s tem, da je menilo, da ima pričanje pritožnika, priloženo tožbi na prvi stopnji, le majhno dokazno vrednost, da ni dovolj natančno in da ne omogoča identifikacije drugih oseb, prisotnih pri domnevnem incidentu z dne 28. in 29. aprila 2020. V zvezi s tem se pritožnik sklicuje na poročilo urada OLAF, v katerem naj bi bilo ugotovljeno, najprej, da je bila pri izvajanju kolektivnih izgonov uporabljena oprema, ki jo je sofinancirala agencija Frontex, v nasprotju s tem, kar naj bi agencija Frontex trdila med preiskavo. Dalje, to poročilo naj bi potrjevalo, da se je agencija Frontex odločila preusmeriti svoja sredstva zračnega prevoza, da ne bi bila priča incidentom v Egejskem morju, in da njeni uslužbenci zaradi strahu pred povračilnimi ukrepi države članice gostiteljice incidentov niso prijavili. Ti elementi naj bi potrjevali trditev pritožnika, da je domnevni incident z dne 28. in 29. aprila 2020 bolj primer neprijavljenega incidenta kot primer neodkritega incidenta. Nazadnje, navedeno poročilo naj bi potrjevalo verodostojnost članka na portalu Bellingcat o domnevnem incidentu z dne 28. in 29. aprila 2020. Glede na navedene elemente, ki so bili predloženi Splošnemu sodišču, naj bi moralo to za ugotovitev resničnosti zadevnih dejstev te elemente v dvomu razlagati v korist pritožnika.

44 V drugem delu edinega pritožbenega razloga pritožnik trdi, da je Splošno sodišče napačno uporabilo pravo in napačno pravno opredelilo dejansko stanje, ker je v točkah 14 in 62 izpodbijanega sklepa razsodilo, da je bilo na podlagi listin v spisu dejansko stanje dovolj razjasnjeno in da je tožba očitno brez pravne podlage. Pritožnik Splošnemu sodišču v bistvu očita, da ni pravilno preučilo zadeve in da je napačno uporabilo člen 126 Poslovnika Splošnega sodišča. Natančneje, Splošno sodišče naj bi s tem, da je brez obrazložitve zavrnilo zahteve pritožnika za predložitev in upoštevanje poročila urada OLAF in treh poročil iz podatkovne zbirke iz aplikacije za poročanje o skupnih operacijah (*Joint Operations Reporting Application*) (v nadaljevanju: poročila JORA), do katerih je imela agencija Frontex izključni dostop, ter s tem, da je zavrnilo izvedbo obravnave, ki jo je predlagal pritožnik, da bi lahko pričal, kršilo načelo učinkovitega izvajanja sodne oblasti in načelo enakosti orožij ter nepopolno preučilo dejstva. Te napake, ki naj bi kršile celovit sistem pravnih sredstev, vzpostavljen s Pogodbama, in povzročile, da je agencija Frontex neupravičeno oproščena vsakršne odgovornosti, naj bi vplivale na presojo Splošnega sodišča iz točk 14, 58, 59, 61 in 62 izpodbijanega sklepa.

45 Pritožnik tudi meni, da je v nasprotju s trditvami agencije Frontex ta razlog dopusten. Prvič, pritožnik naj se ne bi skliceval na dokaze, ki niso v spisu, ampak na zahteve za organizacijo postopka, naslovljene na Splošno sodišče, da se predložijo dokumenti, do katerih je imela izključni dostop agencija Frontex. Drugič, pritožnik se sklicuje na izkrivljanje dokazov, ki naj bi bilo očitno iz listin v spisu, zato naj Sodišču dejstev in dokazov ne bi bilo treba ponovno presojati.

46 Agencija Frontex trdi, da je edini pritožbeni razlog očitno nedopusten in vsekakor očitno neutemeljen.

47 Na prvem mestu, trdi, da prvi del edinega pritožbenega razloga ni dopusten. Najprej, pritožnik naj bi zahteval le ponovno preučitev dokazov in presojo dokazov, ki so bili prvič predloženi v fazi pritožbe. Dalje, pritožnik naj ne bi navajal spornih točk izpodbijanega sklepa v delu, v katerem zatrjuje kršitve načel, ki urejajo dokazno breme, in člena 52(3) Listine. Poleg tega naj bi pritožnik

kot pravna vprašanja predstavljal presojo dejstev. To naj bi veljalo za vprašanje, ali je treba v primeru dvoma odločiti v korist pritožnika v smislu sodne prakse ESČP. Agencija Frontex v zvezi s tem trdi, da ta sodna praksa ne more prevladati nad pravilom Statuta Sodišča Evropske unije, v skladu s katerim je pritožba omejena na pravna vprašanja. Nazadnje, agencija Frontex meni, da pritožnik v več pogledih zgolj ponavlja trditve, navedene na prvi stopnji.

48 Ta del pritožbenega razloga naj bi bil vsekakor delno brezpredmeten in delno neutemeljen. Najprej, nikakor naj ne bi bilo sporno, da v članku na portalu Bellingcat ime pritožnika ni omenjeno in da je grafična kakovost teh videoposnetkov razmeroma slaba. Poleg tega naj domnevna izkrivljanja in napake nikakor ne bi bili dokazani, saj naj ne bi bili očitni iz listin v spisu. Dalje, poročilo urada OLAF naj ne bi bilo upoštevno, ker naj nikakor ne bi dokazovalo, da je pritožnik prikazan na fotografijah, ki jih je predložil. Nazadnje, v nasprotju s tem, kar trdi pritožnik, naj bi Splošno sodišče ustrezno upoštevalo trditve in dokaze, ki jih predložil pritožnik.

49 Na drugem mestu, agencija Frontex meni, da tudi drugi del edinega pritožbenega razloga ni dopusten. Prvič, pritožnik naj bi se skliceval na poročilo urada OLAF, ki ni bilo vključeno v spis na prvi stopnji. Drugič, kar zadeva poročila JORA, naj pritožnik ne bi navajal, katere točke izpodbijanega sklepa izpodbija na podlagi teh poročil.

50 Vsekakor naj ta del ne bi bil utemeljen. Agencija Frontex v zvezi s tem meni, da pritožnik ne more izpodbijati presoje Splošnega sodišča iz točke 14 izpodbijanega sklepa, v skladu s katero naj bi bilo na podlagi listin v spisu dejansko stanje dovolj razjasnjeno, niti zavrnitve tožbe kot očitno brez pravne podlage iz točke 62 tega sklepa s sklicevanjem na poročilo urada OLAF, poročila JORA in celo na predlog pritožnika, naj se opravi obravnava, da bi lahko pričal pred Splošnim sodiščem.

51 V zvezi s predlogom pritožnika, naj Splošno sodišče odredi predložitev celotnega poročila urada OLAF, vključno s prilogami, naj bi iz sodbe z dne 16. julija 2009, SELEX Sistemi Integrati/Komisija (C-481/07 P, EU:C:2009:461, točka 44), izhajalo, da edino Splošno sodišče odloča o morebitni nujnosti dopolnitve informacij, ki jih ima na voljo, tako, da odredi ukrepe procesnega vodstva ali pripravljalne ukrepe, katerih namen pa ne sme biti nadomestitev nedelovanja pritožnika pri izvajanju dokazov. Vsekakor naj to poročilo ne bi bilo upoštevno, ker pritožnik ne navaja, da je v njem omenjeno njegovo ime ali da bi bilo mogoče na podlagi navedenega poročila ugotoviti, da je prikazan na fotografijah, ki jih je predložil na prvi stopnji.

52 Poleg tega agencija Frontex v zvezi s predlogom pritožnika, naj se opravi obravnava, da bi lahko pričal, meni, da pritožnik ne upošteva dejstva, da je Splošno sodišče tisto, ki odloča, ali je treba v zadevi zaslišati pričo in opraviti obravnavo. Agencija Frontex pojasnjuje, da ker pritožnik ni predložil nobenega dokaza, da je on oseba, na katero se nanašajo ukrepi, ki so jih sprejeli grški organi, in/ali oseba, ki je prikazana na fotografijah, predloženih na prvi stopnji, Splošnemu sodišču ni treba sprejeti ukrepov procesnega vodstva ali pripravljalnih ukrepov, saj naj ti ne bi omogočali predložitve dokazov, ki jih pritožnik ni predložil. Niti Splošno sodišče niti Sodišče naj ne bi mogla domnevati, da je bil pritožnik vpleten v domnevni incident z dne 28. in 29. aprila 2020. Pritožnik naj tudi ne bi navedel, kako naj bi bilo na obravnavi pred Splošnim sodiščem mogoče ugotoviti, da je on ena od oseb na fotografijah slabe kakovosti, ki so bile predložene na prvi stopnji.

Presoja Sodišča

Dopustnost

53 Agencija Frontex, prvič, izpodbija dopustnost edinega pritožbenega razloga, ker naj pritožnik v bistvu ne bi dovolj natančno opredelil točk izpodbijanega sklepa, ki jih izpodbija.

54 V zvezi s tem iz člena 256(1), drugi pododstavek, PDEU, člena 58, prvi odstavek, Statuta Sodišča Evropske unije ter člena 168(1)(d) in člena 169(2) Poslovnika Sodišča izhaja, da je treba v pritožbi jasno navesti izpodbijane točke sodbe, katere razveljavitev se predlaga, in pravne trditve, ki posebej utemeljujejo ta predlog, sicer pritožba oziroma zadevni razlog nista dopustna (sodba z dne 12. decembra 2024, DD/FRA, C-680/22 P, EU:C:2024:1019, točka 99 in navedena sodna praksa).

55 Teh zahtev na primer ne izpolnjuje pritožbeni razlog, katerega utemeljitev ni dovolj jasna in natančna, da bi Sodišče lahko opravilo nadzor nad zakonitostjo, zlasti ker bistveni elementi, na katere se ta pritožbeni razlog opira, ne izhajajo dovolj dosledno in razumljivo iz besedila te pritožbe, ki je v zvezi s tem formulirano nejasno in dvoumno, zaradi česar je treba ta pritožbeni razlog razglasiti za nedopusten. Sodišče je tudi presodilo, da je treba kot očitno nedopustno zavreči pritožbo, ki ni dosledna, ki se omejuje na splošne trditve in ki ne vsebuje natančnih navedb v zvezi s točkami izpodbijane odločbe, v katerih naj bi bilo domnevno napačno uporabljeno pravo (sodba z dne 12. decembra 2024, DD/FRA, C-680/22 P, EU:C:2024:1019, točka 100 in navedena sodna praksa).

56 V obravnavani zadevi je pritožnik v edinem pritožbenem razlogu navedel posledice domnevnih kršitev načel, ki urejajo dokazno breme, z vidika pravic, zagotovljenih z EKČP in členom 52(3) Listine, prvič, za preučitev te zadeve s strani Splošnega sodišča in, drugič, za presojo dokumentov iz spisa na prvi stopnji, ki jo opravi Splošno sodišče. Poleg tega je pritožnik v vsakem delu tega pritožbenega razloga navedel točke izpodbijanega sklepa, v katerih naj bi bilo pravo napačno uporabljeno. Iz tega sledi, da bistveni elementi, na katerih temelji ta pritožbeni razlog, dovolj dosledno in razumljivo izhajajo iz besedila pritožbe ter da so trditve pritožnika dovolj jasne in natančne, da lahko Sodišče opravi nadzor nad zakonitostjo.

57 Zato je treba ugovor nedopustnosti, ki temelji na neobstoju zadostne opredelitve izpodbijanih točk izpodbijanega sklepa, zavrniti.

58 Drugič, agencija Frontex trdi, da pritožba ni dopustna, ker naj bi pritožnik v njej poskušal kot pravna vprašanja predstaviti dejanska vprašanja ter Sodišču predlagati, naj ponovno presodi dejstva in dokaze. Agencija Frontex zlasti trdi, da je vprašanje obstoja dvoma, ki bi se moral upoštevati v korist pritožnika, dejansko vprašanje in da spoznanja iz sodne prakse ESČP v zvezi z dokaznim bremenom prosilcev za azil v zadevah izgona ne morejo prevladati nad pravilom Statuta Sodišča Evropske unije, v skladu s katerim je pritožba omejena na pravna vprašanja.

59 V zvezi s tem je iz člena 256 PDEU in člena 58, prvi odstavek, Statuta Sodišča Evropske unije razvidno, da je pritožba omejena na pravna vprašanja. Splošno sodišče je edino pristojno za ugotavljanje in presojo upoštevnih dejstev ter za presojo dokazov. Presoja teh dejstev in dokazov, razen v primeru njihovega izkrivljanja, torej ni pravno vprašanje, ki bi bilo kot tako predmet nadzora Sodišča v okviru pritožbe (sodba z dne 10. septembra 2024, Google in Alphabet/Komisija (Google Shopping), C-48/22 P, EU:C:2024:726, točka 61 in navedena sodna praksa).

60 Vendar pa je vprašanje, ali je treba ob upoštevanju sodne prakse ESČP in člena 52(3) Listine pravila o dokaznem bremenu, ki se uporabljajo za osebe, ki so v položaju, kakršen je položaj pritožnika, prilagoditi tako, da se dvom upošteva v korist takih oseb, pravno vprašanje. Vprašanje porazdelitve dokaznega bremena, čeprav lahko vpliva na dejanske ugotovitve Splošnega sodišča, je namreč pravno vprašanje (sodba z dne 6. januarja 2004, BAI in Komisija/Bayer, C-2/01 P in C-3/01 P, EU:C:2004:2, točka 61).

61 Poleg tega pritožnik v pritožbi posebej obrazloži izkrivljanja, ki naj bi jih storilo Splošno sodišče. Domnevno izkrivljanje torej ne ustreza predlogu za ponovno presojo dejstev in dokazov.

62 Iz tega sledi, da je treba zavrniti tudi ugovor nedopustnosti, ki temelji na predstavitvi dejanskih vprašanj kot pravnih vprašanj.

63 Tretjič, kar zadeva del, v katerem agencija Frontex izpodbija dopustnost pritožbe s trditvijo, da pritožnik zgolj ponavlja trditve, navedene na prvi stopnji, je iz sodne prakse Sodišča sicer res razvidno, da pritožba ne sme biti omejena na ponovitev tožbenih razlogov in trditev, ki so bili že predstavljeni pred Splošnim sodiščem, ne da bi bile navedene trditve, s katerimi se želi dokazati, da je to sodišče napačno uporabilo pravo (sodba z dne 26. junija 2025, Mainova/Komisija, C-484/23 P, EU:C:2025:482, točka 56 in navedena sodna praksa). Vendar je pritožnik v obravnavani zadevi posebej navedel trditve, s katerimi je želel dokazati, da je Splošno sodišče v izpodbijanem sklepu napačno uporabilo pravo, zato je treba ta ugovor nedopustnosti zavrniti.

64 Glede na zgoraj navedeno je pritožba pritožnika dopustna.

Vsebinska presoja

65 Pritožnik v bistvu trdi, da je Splošno sodišče kršilo načela, ki urejajo dokazno breme, da je izkrivilo dokaze in da je napačno pravno opredelilo dejstva s tem, da je presodilo, da dokazi, ki jih je predložil, očitno ne zadostujejo za to, da bi prepričljivo dokazali njegovo prisotnost in udeležbo pri domnevnem incidentu z dne 28. in 29. aprila 2020, tako da ni dokazal dejanske škode, ki jo uveljavlja, in posledično ni izpolnil pogoja glede dejanske škode, od katerega je odvisen nastanek nepogodbene odgovornosti Unije za ravnanja agencije Frontex.

– Uvodne ugotovitve

66 Na prvem mestu, treba je opozoriti, da je agencija Frontex agencija Unije, ustanovljena z Uredbo št. 2007/2004 za izboljšanje integriranega upravljanja zunanjih meja Unije, ki ga zdaj ureja člen 77(1)(c) PDEU. Iz člena 7(1) in (4) Uredbe 2019/1896 izhaja, da čeprav imajo agencija Frontex in nacionalni organi, pristojni za upravljanje meja, deljeno odgovornost za upravljanje meja, je agencija Frontex je v celoti odgovorna za vse odločitve, ki jih sprejme, in za vse dejavnosti, za katere je v skladu s to uredbo izključno pristojna.

67 Člen 97(4) Uredbe 2019/1896 – tako kot člen 340, drugi odstavek, PDEU, ki ga prvonavedeni člen konkretizira – določa, da agencija Frontex v primeru nepogodbene odgovornosti nadomesti kakršno koli škodo, ki so jo povzročile njene službe ali njeni uslužbenci pri opravljanju svojih dolžnosti, in sicer v skladu s splošnimi načeli, ki so skupna pravnim redom držav članic. Zato je sodna praksa Sodišča v zvezi s to določbo Pogodbe DEU v obravnavani zadevi upoštevna.

68 V skladu z ustaljeno sodno prakso Sodišča je nastanek nepogodbene odgovornosti Unije na podlagi člena 340, drugi odstavek, PDEU odvisen od izpolnitve več pogojev, in sicer mora obstajati dovolj resna kršitev pravnega pravila, katerega cilj je podeliti pravice posameznikom, škoda mora biti dejanska, med kršitvijo obveznosti, ki je naložena avtorju akta, in škodo, ki je nastala oškodovancu, pa mora obstajati neposredna vzročna zveza (glej sodbi z dne 5. marca 1996, Brasserie du pêcheur in Factortame, C-46/93 in C-48/93, EU:C:1996:79, točka 51, ter z dne 5. marca 2024, Kočner/Europol, C-755/21 P, EU:C:2024:202, točka 117 in navedena sodna praksa).

69 Iz te sodne prakse je tudi razvidno, da je treba tožbo v celoti zavrniti, če eden od teh pogojev ni izpolnjen, ne da bi bilo treba preučiti druge pogoje za nastanek nepogodbene odgovornosti Unije, in da sodišču Unije teh pogojev ni treba preučiti v določenem vrstnem redu (sodba z dne 21. decembra 2023, United Parcel Service/Komisija, C-297/22 P, EU:C:2023:1027, točka 61 in navedena sodna praksa).

70 Kar zadeva zlasti drugega od teh pogojev, in sicer da mora biti škoda dejanska, se zahteva, da je škoda, katere povrnitev se zahteva, dejanska in gotova (glej v tem smislu sodbo z dne 14. oktobra 2014, Giordano/Komisija, C-611/12 P, EU:C:2014:2282, točka 36 in navedena sodna praksa).

71 Na drugem mestu, kar zadeva pravila o dokaznem bremenu in izvajanju dokazov, ki se nanašajo na uveljavljanje nepogodbene odgovornosti Unije na podlagi člena 340, drugi odstavek, PDEU, mora načeloma stranka, ki uveljavlja to odgovornost, s prepričljivimi dokazi dokazati, da so pogoji za uveljavljanje te odgovornosti izpolnjeni. Tako mora ta stranka zlasti predložiti dokaze o obstoju in obsegu škode, na katero se sklicuje (glej v tem smislu sodbo z dne 12. decembra 2024, Nemea Bank/ECB in drugi, C-181/22 P, EU:C:2024:1020, točka 60 in navedena sodna praksa). V ta namen lahko navedena stranka uporabi kakršna koli dokazna sredstva, saj v pravu Unije velja načelo proste presoje dokazov (glej v tem smislu sodbo z dne 12. decembra 2024, DD/FRA, C-130/22 P, EU:C:2024:1018, točka 92 in navedena sodna praksa).

72 Vendar mora sodišče Unije pri izvajanju pristojnosti, ki so s členom 268 PDEU v povezavi s členom 256(1) PDEU podeljene Splošnemu sodišču za odločanje na prvi stopnji o sporih v zvezi z nadomestilom škode iz člena 340, drugi in tretji odstavek, PDEU, Sodišču pa za odločanje o pritožbah v teh sporih, zagotoviti učinkovito sodno varstvo posameznikov.

73 Odškodninsko tožbo iz člena 268 PDEU je treba namreč presojati glede na celoten sistem sodnega varstva posameznikov, uveden s Pogodbama, saj prispeva k učinkovitosti tega varstva (sodba z dne 6. oktobra 2020, Bank Refah Kargaran/Svet, C-134/19 P, EU:C:2020:793, točka 34 in navedena sodna praksa).

74 V zvezi s tem je treba opozoriti, da iz člena 2 PEU izhaja, da Unija temelji med drugim na vrednotah enakosti in pravne države. Obstoj učinkovitega sodnega nadzora, namenjenega zagotovitvi spoštovanja določb prava Unije, pa je neločljivo povezan z obstojem takšne pravne države (sodba z dne 25. junija 2020, CSUE/KF, C-14/19 P, EU:C:2020:492, točka 58 in navedena sodna praksa).

75 Poleg tega člen 47 Listine, ki pomeni potrditev načela učinkovitega sodnega varstva, v prvem odstavku postavlja zahtevo, da ima vsakdo, ki so mu kršene pravice in svoboščine, zagotovljene s pravom Unije, pravico do učinkovitega pravnega sredstva pred sodiščem v skladu s pogoji, določenimi v tem členu (sodba z dne 6. oktobra 2020, Bank Refah Kargaran/Svet, C-134/19 P, EU:C:2020:793, točka 36 in navedena sodna praksa).

76 Poleg tega je treba opozoriti, da je bilo Splošno sodišče, kot izhaja iz preambule Sklepa Sveta 88/591/ESPJ, EGS, Euratom, z dne 24. oktobra 1988 o ustanovitvi Sodišča prve stopnje Evropskih skupnosti (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 1, zvezek 1, str. 181), ustanovljeno za ohranjanje kakovosti in učinkovitosti sodnega nadzora v pravnem redu Skupnosti, ki je postal pravni red Unije. V tej preambuli je v zvezi s tem pojasnjeno, da bosta podelitev pristojnosti Splošnemu sodišču, da to na prvi stopnji obravnava tožbe, ki zahtevajo natančno preučitev zapletenih dejstev, in s tem ustanovitev dodatnega sodišča izboljšali sodno varstvo interesov posameznika.

77 Zato uporaba pravil o dokaznem bremenu in izvajanju dokazov s strani Splošnega sodišča ne more ogroziti učinkovitosti sodnega varstva pravic, ki jih posameznikom podeljuje pravo Unije. Taka uporaba zlasti ne sme pripeljati do tega, da se stranki naloži pretirano dokazno breme ali celo tako, ki ga ni mogoče izpolniti (*probatio diabolica*), ali da se ogrozi načelo enakosti orožij, ki vključuje, kot je razsodilo Sodišče, obveznost dati vsaki stranki razumno možnost, da predstavi svojo zadevo pod pogoji, ki je v primerjavi z nasprotno stranko ne postavljajo v bistveno slabši položaj (sodba z dne 17. novembra 2022, Harman International Industries, C-175/21, EU:C:2022:895, točka 62 in navedena sodna praksa).

78 Tako mora Splošno sodišče pri uporabi teh pravil zagotoviti polno spoštovanje pravice do učinkovitega pravnega sredstva, zagotovljene s členom 47 Listine, ob upoštevanju posebnih okoliščin zadeve, o kateri odloča. Če se glede na te okoliščine izkaže, da uporaba navedenih pravil stranki v sporu nalaga pretirano dokazno breme ali celo tako, ki ga ni mogoče izpolniti, je treba ta pravila prilagoditi.

79 Na tretjem mestu, treba je opozoriti, da so bile Splošnemu sodišču podeljene pristojnosti za pripravo in preučitev zadev, o katerih odloča. Splošno sodišče lahko namreč v skladu s členoma 88 in 89 Poslovnika sprejme ukrepe procesnega vodstva za zagotavljanje, da se zadeve pripravijo za obravnavanje ter da postopki potekajo in se spori rešujejo v najboljših mogočih razmerah. Kot izhaja iz člena 24 Statuta Sodišča Evropske unije, ki se za Splošno sodišče uporablja na podlagi člena 53 tega statuta, v povezavi s členom 89 Poslovnika Splošnega sodišča lahko Splošno sodišče sprejme ukrepe, s katerimi od strank zlasti zahteva, da priskrbijo vse dokumente in podatke, ki so po njegovem mnenju potrebni. Člen 91 tega poslovnika Splošnemu sodišču omogoča, da sprejme pripravljalne ukrepe, ki vključujejo zlasti osebno navzočnost strank in zahteve strankam, naj predložijo pojasnila ali vsa dokazila v zvezi z zadevo. Poleg tega lahko Splošno sodišče na podlagi členov od 26 do 30 Statuta Sodišča Evropske unije, ki se za Splošno sodišče uporabljajo na podlagi člena 53 tega statuta, v povezavi s členi od 93 do 95 Poslovnika Splošnega sodišča zasliši priče pod prisego. Nazadnje, člen 32 Statuta Sodišča Evropske unije, ki se za Splošno sodišče uporablja na podlagi člena 53 tega statuta, Splošnemu sodišču omogoča, da na obravnavi zasliši stranke in priče.

80 Čeprav je res, da Splošno sodišče odloča o nujnosti uporabe teh pristojnosti (glej v tem smislu sodbo z dne 28. januarja 2016, Heli-Flight/AESA, C-61/15 P, EU:C:2016:59, točka 94 in navedena sodna praksa), pa mora Splošno sodišče navedene pristojnosti izvajati ob polnem spoštovanju zahtev iz člena 47 Listine. Zato mora Splošno sodišče, kadar uporaba pravil o dokaznem bremenu

in izvajanju dokazov izjemoma ne omogoča zagotavljanja učinkovitega sodnega varstva tožeče stranke, uporabiti te pristojnosti za dopolnitev informacij, ki jih ima na voljo v zadevi, o kateri odloča, da bi zagotovilo to varstvo, ki je temeljnega pomena v Uniji, ki temelji na načelu pravne države.

81 Splošno sodišče tako ne more trditev tožečih strank preprosto zavrniti zaradi nezadostnih dokazov, kajti njegova naloga je, da – na primer s tem, da ugodi predlogu teh strank za odreditev pripravljalnih ukrepov, kot je predložitev dokumentov – odpravi morebitno negotovost glede točnosti teh trditev oziroma pojasni razloge, zaradi katerih tak dokument nikakor in ne glede na svojo vsebino ne more biti upoštevan za rešitev spora (glej v tem smislu sodbo z dne 4. marca 1999, Ufex in drugi/Komisija, C-119/97 P, EU:C:1999:116, točki 110 in 111, in sklep z dne 4. oktobra 2007, Olsen/Komisija, C-320/05 P, EU:C:2007:573, točka 64).

82 Podobno je razvidno iz ustaljene sodne prakse Splošnega sodišča, in sicer da se slednje v izjemnih primerih, ko tožeča stranka dejansko potrebuje dokaze za utemeljitev svojih trditev in ima težave z dostopom do njih ali ji je dostop zavrnjen, vključi v iskanje dokazov v korist tožeče stranke v okviru ukrepov procesnega vodstva (glej v tem smislu sodbe Splošnega sodišča z dne 25. septembra 2002, Ajour in drugi/Komisija, T-201/00 in T-384/00, EU:T:2002:224, točka 75; z dne 16. oktobra 2013, TF1/Komisija, T-275/11, EU:T:2013:535, točka 116, in z dne 11. decembra 2014, van der Aat in drugi/Komisija, T-304/13 P, EU:T:2014:1055, točka 61, ter sklep Splošnega sodišča z dne 4. februarja 2005, Aguar Fernandez in drugi/Komisija, T-20/04, EU:T:2005:35, točka 36).

83 Za intervencijo Splošnega sodišča pri iskanju dokazov pa mora stranka, ki to zahteva, predložiti najmanj toliko podatkov, da je verjetno izkazana koristnost te intervencije za odločanje v postopku (glej v tem smislu sodbo z dne 28. julija 2011, Diputación Foral de Vizcaya in drugi/Komisija, od C-474/09 P do C-476/09 P, EU:C:2011:522, točka 92 in navedena sodna praksa).

84 Sodišče mora v okviru pritožbe, s katero se izpodbija to, da je Splošno sodišče uporabilo pravila o dokaznem bremenu in izvajanju dokazov, preveriti, ali je Splošno sodišče izpolnilo obveznosti iz točk 78 in 80 te sodbe ob polnem spoštovanju zahtev iz člena 47 Listine.

85 Glede na te uvodne ugotovitve je treba preučiti, ali je Splošno sodišče v obravnavani zadevi kršilo svojo obveznost, da prilagodi pravila o dokaznem bremenu in izvajanju dokazov, da bi zagotovilo učinkovito sodno varstvo.

– Nujnost prilagoditve dokaznega bremena

86 Splošno sodišče je v točki 39 izpodbijanega sklepa menilo, da dokazi, ki jih je predložil pritožnik, očitno ne zadostujejo za to, da bi se prepričljivo dokazali prisotnost in udeležba pritožnika pri domnevnem incidentu z dne 28. in 29. aprila 2020.

87 Za ugotovitev, ali je bilo pri tem preudarku, kot trdi pritožnik, napačno uporabljeno pravo, ker Splošno sodišče ni upoštevalo potrebe po prilagoditvi dokaznega bremena glede na posebne okoliščine njegove tožbe iz naslova nepogodbene odgovornosti proti Uniji za škodo, ki naj bi jo utrpel zaradi domnevnih kršitev člena 46(4) in (5) Uredbe 2019/1896 ter svojih temeljnih pravic, ki izhajajo iz členov od 1 do 4, 6, 18, 19 in 21 Listine, s strani agencije Frontex v tem domnevnem incidentu, je treba poudariti, da ima ta tožba naslednje posebnosti.

88 Prvič, pri navedenem domnevnem incidentu naj bi šlo za operacijo vračanja z ozemlja Unije po morju v tretjo državo, in sicer oseb, ki so tako kot pritožnik pobegnile iz svoje izvorne države, ne da bi te osebe imele možnost, da na tem ozemlju vložijo prošnjo za mednarodno zaščito. Za tako operacijo nezakonitega vračanja pa sta značilni velika ranljivost oseb, na katere se taka operacija nanaša, ter to, da organi teh oseb ne identificirajo in ne obravnavajo individualno. Poleg tega so navedene osebe v času dejanskega stanja v položaju, ki jim zelo otežuje zbiranje dokazov za ugotovitev takih dejstev ali celo onemogoča vsakršno možnost v zvezi s tem, zlasti če so nacionalni organi tem osebam zasegli telefone.

89 Drugič, kot je razvidno iz točke 10 izpodbijanega sklepa, sta v času domnevnega incidenta z dne 28. in 29. aprila 2020 na geografskem območju, kjer naj bi se domnevni incident zgodil, potekali dve operativni dejavnosti agencije Frontex, in sicer hitro posredovanje na mejah v Egejskem morju in skupna operacija „Poseidon“.

90 Kot pa je razvidno iz členov 1 in 4 Uredbe 2019/1896, je agencija Frontex agencija Unije, ki skupaj z nacionalnimi organi iz tega člena 4 sestavlja evropsko mejno in obalno stražo, ki skrbi, da se zagotavlja evropsko integrirano upravljanje zunanjih meja z namenom učinkovitega upravljanja teh meja ob popolnem spoštovanju temeljnih pravic ter povečanja učinkovitosti politike vračanja Unije.

91 Zlasti iz uvodne izjave 3 Uredbe 2019/1896 je razvidno, da so bile agenciji Frontex za to dodeljene razširjene naloge in pristojnosti na področju nadzora zunanjih meja Unije, ki so, kot je navedeno v uvodni izjavi 24 te uredbe, uravnotežene z okrepljenimi ukrepi za zaščito temeljnih pravic in večjo odgovornostjo te agencije.

92 Tako agencija Frontex v skladu s členom 5(3) Uredbe 2019/1896 olajšuje in naredi bolj učinkovito izvajanje ukrepov Unije, povezanih z upravljanjem zunanjih meja in vračanjem. Člen 7(4) te uredbe v zvezi s tem določa, da agencija Frontex podpira izvajanje teh ukrepov s krepitvijo, ocenjevanjem in usklajevanjem ukrepanja držav članic ter z zagotavljanjem tehnične in operativne pomoči pri izvajanju navedenih ukrepov. Poleg tega člen 10(1)(a), (b) in (g) navedene uredbe določa, da so naloge agencije Frontex med drugim spremljanje migracijskih tokov in izvajanje analize tveganja v zvezi z vsemi vidiki integriranega upravljanja meja, spremljanje operativnih potreb držav članic v zvezi z izvajanjem vračanj, vključno z zbiranjem operativnih podatkov, ter pomoč državam članicam v okoliščinah, v katerih je potrebna povečana tehnična in operativna pomoč na zunanjih mejah, in sicer z usklajevanjem in organizacijo skupnih operacij, ob upoštevanju, da lahko v nekaterih primerih to vključuje izredne humanitarne razmere in reševanje na morju v skladu s pravom Unije in mednarodnim pravom.

93 Hkrati, kot je navedeno v uvodni izjavi 103 Uredbe 2019/1896, ta uredba spoštuje temeljne pravice in upošteva načela, priznana s členoma 2 in 6 PEU ter z Listino. Člen 5(4) navedene uredbe tako določa, da agencija Frontex prispeva k uporabi pravnega reda Unije na področju temeljnih pravic, zlasti Listine, na zunanjih mejah, člen 10(1)(e) iste uredbe pa agenciji Frontex nalaga obveznost spremljanja spoštovanja temeljnih pravic pri vseh njenih dejavnostih na zunanjih mejah in pri operacijah vračanja.

94 Člen 80(1) in (2) Uredbe 2019/1896 v zvezi s tem določa, da evropska mejna in obalna straža pri opravljanju svojih nalog iz te uredbe zagotavlja varstvo temeljnih pravic v skladu z ustreznim pravom Unije, zlasti z Listino, in ustreznim mednarodnim pravom, vključno s Konvencijo o statusu beguncev, podpisano v Ženevi 28. julija 1951 (*Recueil des traités des Nations unies*, zv. 189, str. 150, št. 2545 (1954)), njenim Protokolom o statusu beguncev, sklenjenim

31. januarja 1967 v New Yorku, Konvencijo o otrokovih pravicah, ki jo je Generalna skupščina Združenih narodov sprejela 20. novembra 1989 (*Recueil des traités des Nations unies*, zv. 1577, str. 3, št. 27531 (1990)), in obveznostmi v zvezi z dostopom do mednarodne zaščite, zlasti z načelom nevračanja. Natančneje, evropska mejna in obalna straža pri opravljanju svojih nalog zagotavlja, da nobena oseba v nasprotju z načelom nevračanja ni izkrcana, prisiljena k vstopu ali privedena v državo ali kako drugače izročena oziroma vrnjena organom države.

95 Poleg tega, kar zadeva tehnično in operativno pomoč na področju vračanja, člen 48(1)(a)(i) Uredbe 2019/1896 v povezavi z uvodno izjavo 81 te uredbe določa, da je treba v okviru te pomoči v celoti spoštovati temeljne pravice, ter vključuje identifikacijo državljanov tretjih držav, ki so v postopkih vračanja, in druge dejavnosti držav članic pred vrnitvijo.

96 Agencija Frontex lahko glede na svoje naloge nadzora, zbiranja operativnih podatkov in zagotavljanja pomoči organom držav članic ter svojo dolžnost, da prispeva k uporabi pravnega reda Unije na področju temeljnih pravic na zunanjih mejah Unije, načeloma razpolaga z informacijami, ki so pomembne za dokazovanje obstoja nezakonitega vračanja.

97 Ta agencija ima še toliko bolj verjetno takšne informacije v zvezi z geografskimi območji, na katerih sodeluje pri konkretnih operativnih dejavnostih, kot sta v obravnavani zadevi hitro posredovanje na mejah v Egejskem morju in skupna operacija „Poseidon“ iz točke 89 te sodbe, ki sta potekali v času in na geografskem območju domnevnega incidenta z dne 28. in 29. aprila 2020.

98 Kot namreč izhaja iz člena 36(2)(a), (b) in (e), člena 37, od (1) do (3), člena 38(2) ter člena 39(5) in (8) Uredbe 2019/1896, mora izvršni direktor agencije Frontex oceniti, odobriti in usklajevati take operativne dejavnosti ter skupaj z državo članico gostiteljico in v posvetovanju s sodelujočimi državami članicami pripraviti operativni načrt za te dejavnosti.

99 V skladu s členom 38(3)(d), (i) in (l) te uredbe pa je operativni načrt zavezujoč tako za agencijo Frontex kot za te države članice, zlasti kar zadeva opis nalog, shemo poročanja in ocenjevanja ter splošna navodila za zagotavljanje spoštovanja temeljnih pravic med takimi operativnimi dejavnostmi.

100 Agencija Frontex mora zlasti zagotavljati spoštovanje temeljnih pravic pri operativnem izvajanju s strani uradnikov za usklajevanje, katerih naloga je v skladu s členom 44(1) ter (3)(b) in (d) navedene uredbe spremljati pravilno izvajanje operativnega načrta in poročati izvršnemu direktorju, kadar navodila, ki jih skupinam izdajo države članice gostiteljice, niso v skladu z operativnim načrtom, zlasti glede varstva temeljnih pravic.

101 Poleg tega v skladu s členom 46(4) iste uredbe izvršni direktor agencije Frontex odloži oziroma prekine dejavnosti te agencije, če meni, da prihaja do kršitev – ki so hude ali ki se bodo verjetno nadaljevale – temeljnih pravic ali obveznosti mednarodne zaščite, povezanih s temi dejavnostmi.

102 Poleg tega obveznost prispevanja k uporabi pravnega reda Unije na področju temeljnih pravic na zunanjih mejah Unije, ki izhaja iz določb, navedenih v prejšnji točki in v točkah od 93 do 95 te sodbe, agenciji Frontex nalaga, da skrbno sodeluje v vseh upravnih preiskavah in sodnih postopkih v zvezi z domnevnimi kršitvami teh temeljnih pravic na zunanjih mejah Unije.

103 Tretjič, poudariti je treba, da je tožba iz naslova nepogodbene odgovornosti na podlagi člena 268 PDEU lahko edino pravno sredstvo, s katerim je mogoče zadostno zagotoviti sodno varstvo pred sodiščem Unije proti agenciji Frontex.

104 Glede na te posebnosti tožbe iz naslova nepogodbene odgovornosti, vložene proti Uniji zaradi domnevnih nezakonitosti, ki naj bi jih storila agencija Frontex v zvezi z operacijo nezakonitega vračanja v tretjo državo, katere žrtve naj bi bile osebe, kot je pritožnik, od teh oseb ni mogoče zahtevati, naj predložijo prepričljive dokaze o poteku te operacije in svoji prisotnosti pri njej.

105 Kot je v bistvu navedel tudi generalni pravobranilec v točki 52 svojih sklepnih predlogov, bi neprilagoditev dokaznega bremena, ki ga nosijo navedene osebe, lahko ovirala vsakršno pravno sredstvo žrtev operacije nezakonitega vračanja zoper agencijo Frontex zaradi domnevno nezakonitih dejanj, ki jih je ta storila, s čimer bi se tej agenciji podelila dejanska imuniteta in bi se tako ogrozilo učinkovito varstvo temeljnih pravic teh žrtev, kot so določene zlasti v členih 18, 19 in 47 Listine.

106 Kadar torej osebe trdijo, da so bile žrtve operacije nezakonitega vračanja, polno spoštovanje pravice do učinkovitega pravnega sredstva, zagotovljene s členom 47 Listine, zahteva, da zadostuje, da te osebe predložijo dokaz *prima facie* o poteku te operacije, pri kateri sodeluje agencija Frontex, in o svoji prisotnosti pri tej operaciji.

107 Ta ugotovitev je v skladu s sodno prakso ESČP.

108 V skladu s členom 52(3) Listine mora namreč Sodišče kot minimalno raven varstva upoštevati pravice, kot so zagotovljene z EKČP, ki ustrezajo pravicam iz Listine (glej v tem smislu sodbo z dne 3. aprila 2025, Alchaster II, C-743/24, EU:C:2025:230, točka 24). Sodišče mora tako zagotoviti, da se z razlago člena 47 Listine, katerega prvi in drugi odstavek ustrezata členu 6(1) in členu 13 EKČP, zagotovi raven varstva, s katero ni kršena raven varstva, ki je zagotovljena s tema določbama EKČP, kot ju razlaga ESČP (glej v tem smislu sodbo z dne 10. septembra 2024, KS in drugi/Svet in drugi, C-29/22 P in C-44/22 P, EU:C:2024:725, točka 77 in navedena sodna praksa).

109 ESČP pa je v zvezi s kolektivnim izgonom migrantov dosledno razsojalo, da se lahko tožeča stranka, kadar je v središču tožbe neizvajanje identifikacije in individualne obravnave s strani državnih organov, omeji na predložitev dokaza *prima facie* v podporo različici dejanskega stanja, ki jo predloži. Za to zadostuje, da tožeča stranka predloži podroben, specifičen in skladen opis zadevnih dogodkov (glej zlasti ESČP, 13. februar 2020, N. D. in N. T. proti Španiji, CE:ECHR:2020:0213JUD000867515, točka 85; 18. november 2021, M. H. in drugi proti Hrvaški, CE:ECHR:2021:1118JUD001567018, točka 268, in 7. januar 2025, A. R. E proti Grčiji, CE:ECHR:2025:0107JUD001578321, točka 214).

110 Iz tega sledi, da je Splošno sodišče v točki 39 izpodbijanega sklepa napačno uporabilo pravo, ko je menilo, da je treba presoditi, ali je pritožnik predložil prepričljive dokaze o svoji prisotnosti in udeležbi pri domnevnem incidentu z dne 28. in 29. aprila 2020, ne pa preučiti, ali je pritožnik predložil dokaz *prima facie* o tej prisotnosti in udeležbi.

111 Ta napačna uporaba prava je nujno vplivala na presojo pritožnikovih dokazov, ki jo je Splošno sodišče opravilo v točkah od 40 do 57 izpodbijanega sklepa, saj je bila ta presoja opravljena na podlagi previsokega dokaznega standarda.

112 Čeprav ta napačna uporaba prava zadostuje za razveljavitev izpodbijanega sklepa, pa mora Sodišče, da bi zagotovilo popolno spoštovanje zahtev iz člena 47 Listine, na podlagi ugotovitev Splošnega sodišča presoditi, ali je pritožnik predložil dokaz *prima facie* o svoji prisotnosti in udeležbi pri domnevnem incidentu dne 28. in 29. aprila 2020.

– *Obstoj dokaza* prima facie

113 Splošno sodišče je v točki 37 izpodbijanega sklepa navedlo, da se pritožnik, da bi dokazal svojo prisotnost in udeležbo pri domnevnem incidentu z dne 28. in 29. aprila 2020, sklicuje, prvič, na lastno pričanje, drugič, na članek na portalu Bellingcat in, tretjič, na štiri fotografije, ki so barvni posnetki zaslona iz videoposnetkov iz tega članka.

114 Za ugotovitev, ali je mogoče te dokaze, ki jih je pritožnik navedel in predložil, šteti za zadostne kot dokaz *prima facie* o njegovi prisotnosti in udeležbi pri domnevnem incidentu z dne 28. in 29. aprila 2020, je treba najprej poudariti, kot je Splošno sodišče pravilno navedlo v točkah 31 in 32 izpodbijanega sklepa, da je korelat načela prostega predlaganja dokazov načelo proste presoje dokazov. V skladu z zadnjenavedenim načelom je edino merilo pri oceni dokazne moči pravilno pridobljenih dokazov njihova verodostojnost (sodba z dne 26. septembra 2018, Infineon Technologies/Komisija, C-99/17 P, EU:C:2018:773, točka 65 in navedena sodna praksa).

115 Prvič, kar zadeva pisno pričevanje pritožnika, je treba opozoriti, da je treba pri presoji njegove dokazne moči preveriti verodostojnost tega pričevanja in verjetnost informacij, ki so vsebovane v njem, ob upoštevanju zlasti okoliščin, v katerih je navedeno pričevanje nastalo, in njegovega naslovnika, ter se vprašati, ali se glede na njegovo vsebino zdi razumno in verodostojno (glej po analogiji sklep z dne 12. junija 2019, OY/Komisija, C-816/18 P, EU:C:2019:486, točka 4 (točka 6 stališča generalnega pravobranilca P. Pikamäeja)).

116 Pričevanja pritožnika zlasti ni mogoče zavrniti na podlagi majhne dokazne vrednosti, ne da bi se upoštevali vsi dokazi, predloženi v posameznem primeru.

117 Iz tega sledi, da je Splošno sodišče v točkah 33 in 40 izpodbijanega sklepa napačno uporabilo pravo s tem, da je menilo, da ima pričanje pritožnika samega praviloma le majhno dokazno vrednost.

118 Kot je razvidno iz ugotovitev iz točk 36 in 37 tega sklepa, je pritožnik v pisnem pričevanju, priloženem k tožbi, s katero se je začel postopek pred Splošnim sodiščem, podrobno in dosledno opisal prihod na otok Samos, pri čemer je tudi potrdil, da se je ta dogodek zgodil aprila 2020, in nezakonito vračanje, katerega žrtev naj bi bil po prihodu na ta otok.

119 Na podlagi teh ugotovitev pa bi moralo Splošno sodišče ugotoviti, da je bilo pisno pričevanje pritožnika dovolj podrobno, specifično in skladno, da se lahko šteje za dokaz *prima facie* o tem, da je bil pritožnik aprila 2020 dejansko žrtev operacije nezakonitega vračanja z otoka Samos.

120 Na podlagi presoje Splošnega sodišča v točki 41 izpodbijanega sklepa, v skladu s katero to pričevanje vsebuje več izjav, ki niso dovolj natančne glede bistvenih dejanskih elementov, ni mogoče sklepati, da navedeno pričevanje ni dokaz *prima facie*.

121 V zvezi s tem je iz točke 41 izpodbijanega sklepa razvidno, da je Splošno sodišče za utemeljitev te presoje navedlo, prvič, da je pritožnik na vprašanje, ali se spomni datuma začetka svojega potovanja v Evropo, odgovoril, da se točnega datuma ne spomni, vendar meni, da je bilo to aprila, in drugič, da je izjavil, da je bil med domnevnim incidentom z dne 28. in 29. aprila 2020 del skupine 22 oseb, vendar v svojem pričevanju ni identificiral nobene od teh oseb niti ni predložil nobenega pričevanja navedenih oseb.

122 Zgolj dejstvo, da se oseba, ki trdi, da je bila žrtev operacije nezakonitega vračanja, ne spomni točnega datuma začetka potovanja v Evropo in ne more natančno identificirati drugih žrtev te operacije niti predložiti njihovega pričevanja, pa očitno ne zadostuje za zavrnitev dokazne vrednosti pričevanja te osebe pri ugotavljanju, ali je to pričevanje dokaz *prima facie*.

123 Kot je namreč razvidno iz točk 109 in 115 te sodbe, je ta dokazna vrednost odvisna le od podrobnosti, specifičnosti in skladnosti opisa v tem pričevanju ter verodostojnosti informacij, ki so vsebovane v njem.

124 Drugič, v zvezi s člankom na portalu Bellingcat je treba poudariti, da se v tem članku, kot je razvidno iz ugotovitev iz točk 50 in od 53 do 55 izpodbijanega sklepa, poroča o prihodu skupine oseb po morju 28. aprila 2020 na otok Samos, nezakonitem vračanju teh oseb na provizoričnem plovilu brez pogona s strani grških organov in prevzemu teh oseb na krov s strani turške obalne straže na odprtem morju naslednji dan. Vsebina tega članka se tako ujema s pričevanjem pritožnika.

125 Te ugotovitve ni mogoče ovreči s presojo Splošnega sodišča iz točke 55 izpodbijanega sklepa, v kateri je v bistvu navedeno, prvič, da podatki o datumu in kraju dejstev iz tega članka niso dovolj natančni in, drugič, da virov, na katerih temeljijo trditve avtorjev navedenega članka, ni bilo mogoče preveriti. Čeprav je mogoče s to presojo dokazati, da članka na portalu Bellingcat ni mogoče šteti za prepričljiv dokaz domnevnega incidenta z dne 28. in 29. aprila 2020, pa mu s to presojo ni mogoče odvzeti vsakršne dokazne moči in s tem preprečiti, da bi ga bilo mogoče šteti za potrditev dokaza *prima facie*, in sicer pisnega pričevanja pritožnika.

126 Tretjič, Splošno sodišče je v zvezi s štirimi fotografijami iz članka na portalu Bellingcat v točki 48 izpodbijanega sklepa menilo, da pritožnika na njih ni mogoče zlahka prepoznati in da zato s temi fotografijami ni mogoče dokazati, da je oseba na teh fotografijah oseba, navedena na potnem listu pritožnika. Tudi če bi bilo tako, pa je treba ugotoviti, da ta presoja Splošnega sodišča ne vpliva na dejstvo, da pisno pričevanje pritožnika, ki podrobno, specifično in skladno opisuje operacijo nezakonitega vračanja, katere žrtev naj bi bil aprila 2020 ob prihodu na otok Samos in ki je potrjena v članku na portalu Bellingcat, pomeni dokaz *prima facie* v smislu točke 106 te sodbe.

127 Poleg tega dokaz *prima facie*, ki ga je pritožnik predložil v zvezi s svojo prisotnostjo in udeležbo pri domnevnem incidentu z dne 28. in 29. aprila 2020, ni omajan s trditvami agencije Frontex, navedenimi v točki 38 izpodbijanega sklepa, da agencija ni prejela nobene prijave incidenta in informacij v zvezi s tem domnevnim incidentom. Ta agencija se namreč ob upoštevanju svoje obveznosti zagotavljanja spoštovanja temeljnih pravic in informacij v zvezi s tem, ki jih je morala imeti na voljo, zlasti v okviru hitrega posredovanja na mejah v Egejskem morju in skupne operacije „Poseidon“, ne more brez dodatnih pojasnil sklicevati na nepoznavanje navedenega domnevnega incidenta.

128 Zato je treba ob upoštevanju dejstva, da pritožniku ni bilo treba predložiti prepričljivega dokaza, temveč dokaz *prima facie* o svoji prisotnosti in udeležbi pri domnevnem incidentu z dne 28. in 29. aprila 2020, ugotoviti, da je mogoče dokaze, ki jih je navedel in predložil pritožnik ter ki tvorijo sklenjen krog indiocev, šteti za predložitev takšnega dokaza *prima facie*.

– Obveznost Splošnega sodišča, da nadaljuje postopek in preuči zadevo

129 Iz ugotovitev v točkah 110 in 128 te sodbe izhaja, da je Splošno sodišče v točkah 13, 14, 61 in 62 izpodbijanega sklepa napačno uporabilo pravo, ker je razsodilo, da je treba tožbo pritožnika, ker ta ni dokazal dejanske škode, na podlagi člena 126 Poslovnika Splošnega sodišča zavrniti kot očitno brez pravne podlage, ne da bi bilo treba postopek nadaljevati.

130 Splošno sodišče je, prvič, ne glede na dokazno vrednost dokazov, ki jih je predložil pritožnik, napačno uporabilo pravo s tem, da je razsodilo, da to, da pritožnik ni dokazal dejanske škode, upravičuje zavrnitev njegove tožbe iz naslova nepogodbene odgovornosti kot očitno brez pravne podlage na podlagi tega člena 126.

131 Splošno sodišče je, drugič, ob upoštevanju zlasti posebnosti spora, navedenih v točkah od 88 do 103 te sodbe, in nato dejstva, da je pritožnik predložil dokaz *prima facie* o nezakonitem vračanju, katerega žrtev naj bi bil, s predložitvijo pisnega pričevanja in članka na portalu Bellingcat, napačno uporabilo pravo, ker ni nadaljevalo postopka, da bi preučilo zadevo, ki mu je bila predložena, preden je o njej odločilo.

132 Kadar tožeča stranka predloži dokaz *prima facie* o tem, da je bila žrtev nezakonitega vračanja, in agenciji Frontex očita vpletenost v to nezakonito vračanje, mora Splošno sodišče nadaljevati postopek in preučiti zadevo, o kateri odloča, da na podlagi vseh podatkov, ki jih ima na voljo, presodi resničnost tega dejstva. Če Splošno sodišče ugotovi, da ta dokaz *prima facie* ni bil ovržen med zaslišanjem tožeče stranke ali z dokazi in trditvami, ki so jih druge stranke v tej zadevi navedle v svojih pisanjih, ali z morebitnimi drugimi dokazi, pridobljenimi v okviru njegove preučitve zadeve, je treba to dejstvo šteti za dokazano.

133 Natančneje, Splošno sodišče je bilo v obravnavani zadevi glede na informacije, ki jih je morala agencija Frontex imeti na voljo za izvajanje svojih nalog in pristojnosti, ter njeno obveznost zagotavljanja spoštovanja temeljnih pravic pri hitrem posredovanju na mejah v Egejskem morju in skupni operaciji „Poseidon“ dolžno sprejeti ukrepe procesnega vodstva ali pripravljalne ukrepe, da bi od te agencije pridobilo vse upoštevne informacije, ki jih je imela na voljo, za razjasnitev okoliščin domnevnega incidenta z dne 28. in 29. aprila 2020. Tak ukrep je bil potreben, da bi Splošno sodišče ob upoštevanju prilagoditve dokaznega bremena, do katere je upravičen pritožnik glede na preudarke iz točke 106 te sodbe, dejansko lahko dobilo dovolj informacij za presojo utemeljenosti tožbe pritožnika in da bi lahko zagotovilo učinkovito sodno varstvo njegovih pravic.

134 V zvezi s tem je treba poudariti, da je pritožnik med postopkom pred Splošnim sodiščem večkrat zaprosil za sprejetje takih ukrepov.

135 Prvič, pritožnik je 10. marca 2022 Splošnemu sodišču predlagal, naj v okviru ukrepov procesnega vodstva ali pripravljalnih ukrepov agencijo Frontex pozove, naj mu omogoči dostop do dokumentov, navedenih v nadaljevanju.

136 Najprej je zahteval dostop do glavnih delov operativnega načrta, vseh njegovih prilog in priročnika, povezanega z operativnim načrtom, v zvezi s hitrim posredovanjem na mejah v Egejskem morju v letu 2020.

137 Nato je zahteval, naj se mu posredujejo vsa korespondenca, med drugim dopisi, elektronska pošta s prilogami, dokumenti, vključno z ocenami, opisi, poročili, zapiski in analizami, ter izmenjave med toženo stranko in grškimi organi v okviru priprav na hitro posredovanje na mejah v Egejskem morju v letu 2020, vključno z vsemi izmenjanimi dokumenti, ki vsebujejo opis razmer in ciljev zadevne operacije v smislu člena 39 Uredbe 2019/1896.

138 Nazadnje je zahteval predložitev vse korespondence, med drugim elektronske pošte, sporočil, obvestil in dopisov ter vseh priloženih dokumentov, med izvršnim direktorjem agencije Frontex ter grškim ministrstvom za migracije, uradom agencije Frontex za temeljne pravice in vsemi drugimi osebami v zvezi z dokumentiranimi operacijami vračanja, ki so potekale 18. in 19. aprila 2020, kar je deset dni pred domnevnim incidentom z dne 28. in 29. aprila 2020.

139 Drugič, pritožnik je v predlogu z dne 10. marca 2022 Splošnemu sodišču tudi predlagal, naj opravi obravnavo, da bi lahko ustno pričal o operaciji vračanja v Egejskem morju, katere žrtev naj bi bil, in o nepremoženjski škodi, ki jo je v zvezi s tem utrpel.

140 Tretjič, pritožnik je 29. aprila 2022 Splošnemu sodišču predlagal, naj v okviru ukrepa procesnega vodstva agencijo Frontex pozove, naj predloži celotno poročilo urada OLAF, vključno s prilogami.

141 Četrtič, pritožnik je 18. maja 2022 Splošnemu sodišču predlagal, naj v okviru ukrepa procesnega vodstva agenciji Frontex naloži predložitev poročil JORA v zvezi z incidenti, ki so se zgodili 28. in 29. aprila 2020.

142 Poleg tega je pritožnik za vsakega od svojih predlogov za sprejetje ukrepov procesnega vodstva ali pripravljalnih ukrepov predložil najmanj toliko podatkov, da je bila verjetno izkazana koristnost te intervencije za odločanje v postopku v skladu s sodno prakso, navedeno v točki 83 te sodbe.

143 Pritožnik je namreč v zvezi z zahtevo za predložitev celotnega poročila urada OLAF trdil, da je v poročilu, ki ob vložitvi njegove tožbe pri Splošnem sodišču še ni bilo objavljeno, med drugim dokumentirana operacija vračanja v Egejskem morju, ki je potekala 28. in 29. aprila 2020. Poleg tega naj bi to poročilo potrjevalo trditve pritožnika pred Splošnim sodiščem, prvič, da je bil upravni odbor agencije Frontex obveščen o uporabi sredstev in sodelovanju uslužbencev te agencije pri nezakonitih operacijah vračanja ter, drugič, da so bili informacije in dokazi v zvezi s temi nezakonitimi dejanji in opustitvami prikriti in izkrivljeni, kar je zlasti agenciji Frontex onemogočilo izvajanje njenih pristojnosti v skladu s členom 46(4) in (5) Uredbe 2019/1896. Poleg tega naj bi bilo na podlagi navedenega poročila mogoče ugotoviti, da to, da operacija vračanja z dne 28. in 29. aprila 2020 ni bila prijavljena, ni posledica tega, da visoko opremljeno nadzorno letalo agencije Frontex, ki je preletelo območje, kjer so razdalje za prečkanje morja zelo kratke, ni zaznalo ničesar, temveč organizacijske kulture znotraj agencije Frontex, v skladu s katero je treba „zamižati“ pred kršitvami temeljnih pravic migrantov.

144 Pritožnik je v utemeljitev predloga za predložitev poročil JORA trdil, da mu je po preiskavi, ki jo je izvedel konzorcij preiskovalnih novinarjev in je bila objavljena 28. aprila 2022, uspelo pridobiti dokaze, da so bile 28. in 29. aprila 2020 na območju izvajanja operacij agencije Frontex izvedene tri ločene operacije in da so bile vse shranjene v podatkovno zbirko iz aplikacije za poročanje o skupnih operacijah (*Joint Operations Reporting Application*), ki gostuje na strežniku agencije Frontex , kot operacije „preprečevanja odhodov“.

145 Kar zadeva zahteve za predložitev dokumentov, vložene 10. marca 2022, je pritožnik v bistvu menil, da so te potrebne za to, da lahko Splošno sodišče ugotovi, ali dejanja in opustitve, ki se očitajo agenciji Frontex, lahko povzročijo njeno nepogodbeno odgovornost, kot je trdil v tožbi na prvi stopnji.

146 Ob upoštevanju predlogov pritožnika za sprejetje ukrepov procesnega vodstva in pripravljalnih ukrepov ter elementov, ki jih je ta predložil za potrditev koristnosti teh ukrepov, je treba opozoriti, da čeprav mora Splošno sodišče v skladu s členi 90(1), 92(1) in 106 Poslovnika odločiti o koristnosti takih ukrepov za rešitev spora, o katerem odloča, mora Sodišče vseeno preveriti, ali je Splošno sodišče s tem, da je te predloge zavrnilo, napačno uporabilo pravo (glej v tem smislu sodbo z dne 28. julija 2011, Diputación Foral de Vizcaya in drugi/Komisija, od C-474/09 P do C-476/09 P, EU:C:2011:522, točka 93 in navedena sodna praksa).

147 Natančneje, kot je razvidno iz točk 80 in 84 te sodbe, mora Sodišče v okviru pritožbe, s katero se izpodbija to, da je Splošno sodišče uporabilo pravila o dokaznem bremenu in izvajanju dokazov, preveriti, ali je Splošno sodišče to pristojnost izvajalo ob polnem spoštovanju zahtev iz člena 47 Listine.

148 Ugotoviti pa je treba, da pritožnik, ker je predložil dokaz *prima facie* o svoji vpletenosti v operaciji nezakonitega vračanja in ker agencija Frontex ni prostovoljno sodelovala, spada med izjemne primere, na katere se nanaša sodna praksa, navedena v točkah 81 in 82 te sodbe, ki upravičujejo vključitev Splošnega sodišča v iskanje dokazov, ki bi jih imela agencija Frontex v zvezi s tem nezakonitim vračanjem, in sicer s sprejetjem ukrepov procesnega vodstva in pripravljalnih ukrepov, kot jih je predlagal pritožnik.

149 V zvezi s tem je treba posebej poudariti, da se poročilo urada OLAF, ki so ga delno razkrili različni mediji in ki je bilo priloženo pritožbi pritožnika, v točki 2.2.1(c) izrecno sklicuje na operacije kolektivnega izgona, ki so potekale 28. in 29. aprila 2020 in katerih žrtev naj bi bil pritožnik, pri čemer je v njem navedeno, da sta dva subjekta agencije Frontex (*risk analysis unit* (RAU) in *vulnerability assessment unit* (VAU)) potrdila verodostojnost nekaterih poročil iz javnih virov, med katerimi je članek na portalu Bellingcat, ki se nanaša prav na ta dejstva.

150 Zato Splošno sodišče ni moglo, ne da bi napačno uporabilo pravo, zavrniti predlogov pritožnika za sprejetje ukrepov procesnega vodstva ali pripravljalnih ukrepov iz razlogov, navedenih v točki 60 izpodbijanega sklepa, in sicer da mu nikakor ni treba sprejeti dodatnih ukrepov za izvajanje dokazov o spornih dejstvih, tudi če po opravljeni analizi ugotovi, da nobeden od elementov iz spisa ni prepričljiv.

151 Poleg tega je Splošno sodišče v zvezi s predlogom pritožnika, naj se opravi obravnava, da bi lahko ustno pričal pred Splošnim sodiščem, v točki 58 izpodbijanega sklepa napačno uporabilo pravo s tem, da je ta predlog zavrnilo z obrazložitvijo, da glede na ugotovitev, da z dokazi, ki jih je predložil pritožnik, očitno ni mogoče dokazati dejstev, zaradi katerih naj bi nastala zatrjevana škoda, in glede na to, da ima pričanje pritožnika praviloma le majhno dokazno vrednost, zaslišanje pritožnika ne bi omogočalo izpolnitve dokaznega bremena, ki ga nosi, glede dejstev, na katerih temelji zatrjevana škoda, in to še toliko bolj, ker je pritožnik že predložil pisno pričevanje.

152 Kot je bilo namreč navedeno v točkah 116 in 117 te sodbe, Splošno sodišče ne more *a priori* šteti, da ima pričanje tožeče stranke praviloma samo po sebi le majhno dokazno vrednost. Poleg tega iz razlogov, navedenih v točkah od 113 do 128 te sodbe, pisno pričevanje pritožnika, ki je podprto s člankom na portalu Bellingcat in tako tvori sklenjen krog indicev, pomeni dokaz *prima facie*

o tem, da je domnevni incident z dne 28. in 29. aprila 2020 nanj vplival, tako da bi njegovo zaslišanje Splošnemu sodišču omogočilo, da pridobi podrobnosti o dejstvih, navedenih v pisnem pričevanju pritožnika, in v celoti presodi verodostojnost tega pričanja.

153 Glede na vse prej navedene preudarke je treba edinemu pritožbenemu razlogu ugoditi in izpodbijani sklep zato razveljaviti.

Vrnitev zadeve v razsojanje Splošnemu sodišču

154 V skladu s členom 61, prvi odstavek, Statuta Sodišča Evropske unije lahko to v primeru razveljavitve odločitve Splošnega sodišča samo dokončno odloči o zadevi, če stanje postopka to dovoljuje.

155 V obravnavani zadevi ni tako. Ker namreč Splošno sodišče ni ustrezno preučilo spora, da bi ugotovilo, ali so izpolnjeni pogoji za nepogodbeno odgovornost agencije Frontex, stanje postopka ne dovoljuje, da bi Sodišče samo dokončno odločilo o zadevi. Zato je treba zadevo vrniti v razsojanje Splošnemu sodišču, da to odloči o tožbi tožeče stranke.

Stroški

156 Ker se zadeva vrne v razsojanje Splošnemu sodišču, se odločitev o stroških pridrži.

Iz teh razlogov je Sodišče (veliki senat) razsodilo:

1. **Sklep Splošnega sodišča Evropske unije z dne 13. decembra 2023, Hamoudi/Frontex (T-136/22, EU:T:2023:821), se razveljavi.**

2. **Zadeva se vrne v razsojanje Splošnemu sodišču Evropske unije.**

3. **Odločitev o stroških se pridrži.**

Podpisi